



Crna Gora
AGENCIJA ZA RADIO-DIFUZIJU
Broj: 01 – 420/1
Podgorica, 08.06.2009.godine

IZVJEŠTAJ
O RADU AGENCIJE ZA RADIO-DIFUZIJU ZA 2008. GODINU

Podgorica, jun 2009. godine

S A D R Ź A J:

- I. UVOD**

- II. RAZVOJ I IMPLEMENTACIJA ZAKONSKOG I PODZAKONSKOG OKVIRA**

- III. IZDAVANJE I POŠTOVANJE USLOVA IZ IZDATIH DOZVOLA ZA EMITOVANJE I DISTRIBUCIJU RADIO I TV PROGRAMA**

- IV. MEĐUNARODNA SARADNJA**

- V. RADIO-DIFUZNA PRETPLATA I TAKSA**

- VI. RASPODJELA SREDSTAVA IZ FONDOVA AGENCIJE**

- VII. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA AGENCIJE ZA RADIO-DIFUZIJU U 2008. GODINI**

I UVOD

Godina iza nas bila je godina izazova i označila je početak revizije medijskog zakonodavstva a time i položaja i buduće uloge Agencije za radio-difuziju u sistemu regulacije audiovizuelnih medijskih usluga. Prepoznajući značaj i potrebu revizije medijskog regulatornog okvira u Crnoj Gori, Agencija za radio-difuziju je vodila, učestvovala ili dala svoj doprinos ovom procesu. Koristeći sve moguće vidove participacije i saradnje sa nadležnim subjektima, Agencija za radio-difuziju je u kontinuitetu ukazivala na potrebu pažljivog sagledavanja posljedica planiranih rješenja, potrebu obezbjeđivanja transparentnosti i široke javne rasprave i nadasve potrebu istovremene izrade seta zakona koji će (re)definirati budući okvir za razvoj medija u Crnoj Gori.

Stupanjem na snagu Zakona o elektronskim komunikacijama, stavljen je van snage značajan broj odredbi Zakona o radio-difuziji koje su se odnosile na nadležnost Agencije za radio-difuziju (izdavanja dozvola za prenos i emitovanje radio-difuznih signala i dozvola za izgradnju i korišćenje kablovskih i bežičnih sistema za distribuciju radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika, nadležnosti u vezi sa "Radio-difuznim centrom" ...). Zbog toga je Agencija za radio-difuziju sa posebnom pažnjom pratila i učestvovala u aktivnostima Radne grupe koja je imala zadatak da sačini izmjene i dopune postojećeg zakona ili sačini novi zakon.

Među najznačajnije aktivnosti Agencije za radio-difuziju u toku 2008. godine svakako je usvajanje i promocija Strategije prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme u Crnoj Gori. Ovaj strateški dokument sadrži ciljeve, smjernice i rokove za blagovremeno planiranje i implementaciju neophodnih aktivnosti za efikasno i uspješno sprovođenje procesa digitalizacije TV emitovanja u Crnoj Gori. Ova Strategija predstavlja i jedan od najznačajnijih rezultata višegodišnjih aktivnosti Agencije za radio-difuziju na razvoju kadrova, nabavke i obuke za korišćenje neophodnih softverskih alata, pripreme digitalnog plana i međunarodne saradnje i koordinacije kako bi se obezbijedili uslovi za kvalitetnu zaštitu interesa Crne Gore u toku realizacije ovog strateškog procesa.

Prepoznajući značaj radio-difuzne pretplate za održivo i nezavisno finansiranje Radio i Televizije Crne Gore i obezbjeđenja podrške ostalim emiterima za povećanje sopstvene produkcije, Agencija za radio-difuziju je sprovela čitav niz aktivnosti u vezi sa pokretanjem novog modela naplate posredstvom Elektroprivrede Crne Gore. Nakon desetomjesečnog prekida u naplati i višemjesečnih pregovora, u julu 2008. godine naplata je ponovo uspostavljena. Nakon ambicioznog početka naplate u toku ljeta 2008.g., model je bez značajnije debate i pružanja ozbiljnije šanse, ukinut krajem godine stupanjem na snagu novog Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore. Osim pretplate ukinuta je i taksa za korišćenje radio prijemnika u motornim vozilima, a finansiranje nacionalnog javnog servisa u značajnoj mjeri oslonjeno na finansiranje iz Budžeta Crne Gore.

U skladu sa tehničkim standardima, Agencija je do kraja dovela proces izdavanja dugoročnih dozvola za prenos i emitovanje emiterima koji su stekli pravo na korišćenje radio-difuznih frekvencija po osnovu četvrtog javnog konkursa za dodjelu prava na prenos i emitovanje radio-difuznih signala.

Uprkos ograničenjima izazvanim značajnim promjenama u strukturi i stabilnosti finansiranja, Agencija za radio-difuziju je obezbijedila kontinuitet u obavljanju svojih regulatornih funkcija uz zaštitu prava i interesa svih subjekata na medijskom tržištu, kako emitera i distributera tako i gledalaca i slušalaca.

II RAZVOJ I IMPLEMENTACIJA ZAKONSKOG I PODZAKONSKOG OKVIRA

Strategija prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme u Crnoj Gori

Savjeta Agencije za radio-difuziju usvojio je Strategiju prelasku sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme u Crnoj Gori u aprilu 2008. godine. Bio je to rezultat brojnih aktivnosti koje je Agencija za radio-difuziju imala u toku pripreme procesa tranzicije sa analogne na digitalnu radio-difuziju, a naročito u periodu dvije sesije ITU Regionalne konferencije o radio-komunikacijama (RRC) koje su održane u Ženevi 2004. i 2006. godine (RRC-04 i RRC-06), kao i aktivnostima u periodu između ove dvije konferencije.

Uvažavajući sveobuhvatnost uticaja i kompleksnost izbora rješenja u ovom procesu za razvoj medija, društva, privrede a posebno tržišta elektronskih komunikacija, Savjet Agencija za radio-difuziju je povodom nacrta ovog dokumenta organizovao dvomjesečnu javnu raspravu kako bi se omogućila neophodna razmjena stavova, iskustava i znanja i diskusija o potencijalnim rješenjima i rokovima za njihovu implementaciju.

U sklopu javne rasprave, u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, angažovan je stručni konsultant gospodin Stanko Perpar (Slovenija). Gospodin Perpar je boravio u Crnoj Gori u periodu 29.01.-01.02.2008.g. Tada je, u neposrednoj komunikaciji sa Sektorom za tehniku Agencije za radio-difuziju, dao predloge za konkretne izmjene i dopune teksta Strategije. U cilju informisanja javnosti, gospodin Perpar je 30.01.2008.g. održao dvije prezentacije:

- Proces prelaska sa analogne na digitalnu radio-difuziju u Evropi, sa posebnim osvrtom na rezultate Regionalne konferencije za planiranje digitalnih terestričkih radio-difuznih sistema u VHF i UHF frekvencijskom opsegu (RRC-06);
- Plan frekvencija za digitalnu radio-difuziju u Crnoj Gori i mogućnosti uvođenja digitalne radio-difuzije predviđene Strategijom.

Nakon sprovedene javne rasprave i analize pristiglih mišljenja, sugestija i komentara, usvojena je strategija čiji tekst je dostupan putem veb sajta Agencije www.ardcg.org.

Imajući u vidu da proces tranzicije predstavlja najznačajniju temu u sektoru radio-difuzije u višedecenijskom tehnološkom razvoju ovog sektora, usvojen je dokument koji je dao osnovne smjernice, informisao širu i stručnu javnost i ukazao na moguća konkretna rješenja u cilju završetka procesa tranzicije u najkraćem mogućem roku. Ovaj dokument donosi pregled i analizu polaznog stanja i osnova za sprovođenje procesa tranzicije u Crnoj Gori, određene smjernice za realizaciju procesa kako sa tehnološkog, tako i sa pravnog i ekonomskog aspekta.

Jedan od najznačajnijih parametara koji predviđa Strategijom je da je kraj 2012. godine rok završetka procesa tranzicije sa analogne na digitalnu televiziju. Osim vremenskih okvira za realizaciju ciljeva u procesu tranzicije, definisane su i odgovarajuće smjernice u pogledu izbora adekvatnog sistema kompresije slike u cilju efikasnijeg

Ciljevi Strategije (izvod)

- Najkasnije 31.12.2012. godine ugasiti analognu radio-difuziju u Crnoj Gori (ciljani datum).
- Stvoriti održiv regulatorni okvir za što skorije uvođenje sistema digitalne radio-difuzije i omogućavanje procesa prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme i njihovog nesmetanog razvoja nakon ciljanog datuma;
- Za sve javne radio-difuzne servise i postojeće emitere predvidjeti mogućnosti za free-to-air digitalnu distribuciju a uslovni pristup za dodatne programske sadržaje;
- Do ciljanog datuma obezbijediti dostupnost digitalnih radio-difuznih servisa svim građanima Crne Gore, bilo posredstvom zemaljske mreže predajnika (free-to-air), bilo posredstvom satelitske digitalne radio-difuzije;
- Usvojiti specifikacije karakteristika predajničke i prijemničke opreme;
- Stvoriti stabilno, transparentno, tehnološki neutralno okruženje koje promoviše ovaj proces kao i razvoj elektronske komunikacione infrastrukture usmjerene ka razvoju informacionog društva i u funkciji zadovoljenja potreba javnosti;
- Obezbijediti efikasno, objektivno i transparentno planiranje, administriranje i upravljanje radio-difuznim spektrom frekvencija;
- Obezbijediti očuvanje, zaštitu i promovisanje nacionalne kulture i kulturnog diverziteta;
- Stvoriti i promovisati mogućnosti za zadovoljavanje potreba osoba sa invaliditetom i potreba ranjivih grupa stanovništva u Crnoj Gori;
- Povećati obim i kvalitet produkcije i smanjenje troška prenosa/distribucije programa javnih emitera;
- Obezbijediti efikasno ostvarivanje i zaštitu autorskih i srodnih prava uz korištenje prednosti koje digitalna tehnologija pruža u ovoj oblasti.

sprovedenja zadatih ciljeva i mogućnosti pristupa sistemima digitalne radio-difuzije svim zainteresovanim subjektima, kako javnim, tako i komercijalnim radio-difuznim servisima. Imajući iskustva zemalja iz okruženja, Strategija predviđa korišćenje MPEG-4 standarda kompresije (ITU-T H.264), sa ciljem efikasnijeg korišćenja radio-frekvencijskog rasursa kao i stvaranja bolje polazne osnove za eventualnu implementaciju televizije visoke definicije (HDTV) u budućnosti.

Pored smjernica koje se odnose na aspekt tehničke realizacije i samog sprovođenja procesa tranzicije, Strategija predviđa i predlaže modele ubrzanja procesa, uzimajući u obzir rokove za realizaciju ciljeva kroz formiranje fondova za podršku cjelokupnog procesa i pojedinih njegovih segmenata, prije svega fondova za unaprjeđenje i razvoj infrastrukture, obezbjeđenje kvalitetne pokrivenosti signalom digitalne televizije ruralnih, odnosno, slabo razvijenih područja. Takođe, predviđeno je i korišćenje sredstava iz fondova prvenstveno za subvencioniranje predajne i prijemne opreme i informisanje i podsticanje krajnjih korisnika o rokovima, prednostima i pogodnostima koje donosi digitalna radio-difuzija.

Kako je blagovremeno uključivanje u ovaj proces i obezbjeđenje razumijevanja i podrške za njegovu realizaciju prepoznato kao jedan od faktora uspjeha, Agencija za radio-difuziju je sredinom godine, u saradnji sa Institutom za medije i Udruženjem lokalnih javnih radio-difuznih servisa organizovala seriju okruglih stolova posvećenih Strategiji i ovom važnom procesu. Ove aktivnosti pokazuju da postoji potreba intenziviranja informativno-edukativnih aktivnosti kako bi se svi relevantni subjekti na vrijeme uključili u proces planiranja i uspješne implementacije ovog procesa. Uloga elektronskih medija je posebno važna jer oni ne samo da treba da budu najznačajniji promotori ovog procesa već treba i oni sami da se suoče sa tehnološkim promjenama koje će proces donijeti kako u proizvodnom tako i u prenosnom segmentu emitovanja njihovog signala.

Polazeći od rokova predviđenih Strategijom, Agencija je inicirala izradu projekta kojim bi se omogućilo finansiranje početka digitalizacije javne radio-difuzije. Izrada projekta realizovana je uz podršku i u saradnji sa Sekretarijatom za evropske integracije i Program za razvoj kapaciteta (UNDP). Ovaj projekat je uključen u listu projekata koji će se finansirati kroz IPA 2009. Cilj projekta je obezbjeđenje podrške razvoju informacionog društva i elektronskih medija u Crnoj Gori kroz pružanje građanima Crne Gore novih usluga i omogućavanje bržeg pristupa novim tehnologijama, što će u krajnjem doprinijeti poboljšanju njihovog životnog standarda i građanskih/potrošačkih prava. Projektom, ukupne vrijednosti od 2.7 mil. €, predviđeno je da se nabave digitalni predajnici za skoro 40 lokacija i stvore uslovi za njihov nesmetan rad u okviru sistema Radio-difuznog centra. Predviđeno je da se iz evropskih fondova obezbijedi oko 60% dok bi iz crnogorskih izvora trebalo obezbijediti oko 40% sredstava.

Izrada Zakona o elektronskim komunikacijama

U prvoj polovini 2008. godine nastavljena je debata povodom izrade ovog zakona. Povodom radne verzije zakona koja je sačinjena u oktobru 2007. godine, Agencija za radio-difuziju je dala detaljne predloge i sugestije za njegovu reviziju.

Svojim Saopštenjem od 22.02.2008.g., Savjet Agencija za radio-difuziju je ocijenio da u novom predlogu zakona nema suštinskih novina i potvrdio svoje neslaganje sa ponuđenim rješenjima, koja bi značila zaustavljanje dosadašnjeg procesa medijske reforme i dovođenje u pitanje nezavisnost postojećeg regulatora. Predloženo restruktuiranje, konstatovao je tada Savjet Agencije za radio-difuziju, ide u pravcu formiranja regulatornog organa za elektronske komunikacije koji apsorbuje vitalne segmente radio-difuzije na način koji je nesaglasan sa preporukama Savjeta Evrope i drugim evropskim propisima i standardima. Time se ugrožava okvir za raznovrstan i pluralistički radio-difuzni sektor i razvoj elektronskih medija, na principima slobode elektronskih medija i njihovog doprinosa ostvarivanju slobode izražavanja. Takođe je ocijenjeno neprihvatljivim da se sistem radio-difuzije reguliše na netransparentan način, koji je karakterisao cjelokupan proces izrade ovog zakona.

Krajem februara 2008. godine, Savjet Agencija za radio-difuziju uputio je i pismo ministru pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija i izrazio razočarenje zbog permanentnog ignorisanja sugestija Agencija za radio-difuziju koje se odnose na potrebu usklađivanja pojedinih rješenja predloga Zakona o elektronskim komunikacijama sa standardima i dobrom praksom u oblasti telekomunikacija i radio-difuzije (standardi Savjeta Evrope, Evropske Unije...).

Posebno je istaknuto da dodjela prava na korišćenje radio-difuznih frekvencija, kako analognih tako i digitalnih, jedan je od glavnih mehanizama za obezbjeđenje pluralizma medija, kulturne i jezičke raznolikosti i racionalnog

korišćenja ovog ograničenog resursa. Definisanje prava i obaveza regulatora po tom osnovu treba da bude vrlo pažljivo tretirano, jer od toga zavisi dalji razvoj elektronskih medija u Crnoj Gori. To što se predviđa saradnja novog regulatora sa tzv. Regulatorom za programske sadržaje (za kojeg se ne može sagledati šta su mu nadležnosti), ne može se prihvatiti kao dokaz da formiranje ovog regulatora u značajnoj mjeri ne dovodi u pitanje kompletan dosadašnji sistem regulacije i, što je značajnije, njegove rezultate u reformi i razvoju medijskog sistema.

Kao glavni nedostatak ponuđenog zakonskog okvira je nedostatak (pred)uslova za obezbjeđenje političke i finansijske nezavisnosti budućeg regulatora, što je za regulaciju u oblasti radio-difuzije od presudnog značaja. Ovakvim modelom jasno se dovodi u pitanje opredijeljenost da se obezbijedi i implementira okvir za raznovrstan i pluralistički radio-difuzni sektor i razvoj elektronskih medija, uz uvažavanje principa slobode medija i njihovog doprinosa ostvarivanju slobode izražavanja. Predloženo restrukturiranje regulatornih organa ide u pravcu formiranja regulatornog organa za elektronske komunikacije na način koji je nesaglasan sa Preporukom Savjeta Evrope (2000) 23 o nezavisnosti i funkcijama regulatornih organa.

Iskustva regulatora u regionu i u zemljama EU su različita, ali je svima zajedničko da tehnološka konvergencija i konvergencija usluga nipošto ne znači da je neophodna i konvergencija regulatora. U najvećem broju slučajeva do konvergencije regulatora je dolazilo zbog neefikasnosti ili neodrživosti radio-difuznog regulatora i posebno zbog odsustva saradnje ili sukoba nadležnosti između njih, što je dovodilo do poremećaja na pojedinim tržištima. U Crnoj Gori to nije slučaj. Sasvim suprotno, rezultati Agencije za radio-difuziju upravo su pozitivan primjer održivog i efikasnog regulatora koji je, u saradnji sa regulatorom za oblast telekomunikacije, bio glavni faktor održivosti i razvoja elektronskih medija i medijskog tržišta uopšte.

Jedna od jasnih preporuka Savjeta Agencije za radio-difuziju je bila i da se promjeni regulatornog okvira pristupa sa dosta pažnje i, umjesto revolucionarnog, prije koristi evolucionarni pristup, koji će prepoznati sve nedostatke i prednosti postojećeg modela i u eventualno novi ili unaprijeđeni model unijeti dobra rješenja, a eliminisati loša. Poseban značaj prilikom evaluacije postojećeg okvira i definisanja rješenja za njegovo unapređenje preporučuje se sagledavanje stepena razvoja društva i dosadašnje prakse i rezultata u implementaciji usvojenih zakonskih rješenja. Preuzetu obavezu usklađivanja regulatornog okvira sa direktivama EU ne treba koristiti kao argument za brzo i nepromišljeno formalno usvajanje jedne radikalne promjene, bez ozbiljnog sagledavanja posljedica koje će proizvesti. Jer, zasigurno je cilj harmonizacije unapređenje tržišta elektronskih komunikacija i audiovizuelnih usluga, a ne njegovo blokiranje nepromišljenim promjenama i nestabilnošću regulatornog okvira.

Savjet Agencije za radio-difuziju je posebno istakao da bi na sektor radio-difuzije, odnosno sektor audiovizuelnih usluga, implementacija predloženog zakonskog okvira imala radikalne i negativne posljedice. Naime, predlogom zakona se ispoljava jasna namjera da se pod nadležnost jednog regulatora dovede ne samo sektor telekomunikacija i poštanske djelatnosti, već i audio-vizuelnih usluga. Takva namjera, praćena opredjeljenjem za formiranje regulatora čije ustrojstvo i funkcionisanje ne obezbjeđuju elementarne parametre nezavisnosti, predstavlja u našoj oblasti opasan korak unazad.

Cijeneći značaj i dubinu predloženih promjena u oblasti regulacije sektora telekomunikacija i radio-difuzije, Agencija za radio-difuziju je ocijenila da prije preduzimanja daljih koraka po pitanju usvajanja ovog zakona treba još jednom sagledati posljedice predloženih mjera. Na taj način izbjeći će se ugrožavanje razvoja ova dva sektora, koji je jedna od mjera progresa u integracionim naporima Crne Gore (Savjet Evrope, Svjetska trgovinska organizacija, EU).

Saglasno navedenom, predloženo je da se organizuje javna rasprava i zatraži mišljenje Savjeta Evrope, Evropske komisije i OEBS o usklađenosti predloženog okvira sa standardima koji se odnose na oblast regulacije elektronskih komunikacija, radio-difuzije, kao i slobode medija i izražavanja.

Savjet Agencije je predložio da se, ukoliko Vlada Crne Gore ostane pri stavu o formiranju regulatora za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost na način i sa nadležnostima kao što to predviđa predlog zakona, iz zakona i nadležnosti regulatora isključe nedležnosti vezane za oblast radio-difuzije koje su regulisane Zakonom o radio-difuziji do otvaranja rasprave o potrebama i svrsishodnosti izmjena ovog zakona.

Pozitivan signal da ćemo doći do kvalitetnih rješenja ovih važnih pitanja, prepoznali smo kada je Ministarstvo pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija radnu verziju zakona uputilo Evropskoj komisiji i OEBSu sa zahtjevom

da daju svoje komentare i obezbijede stručnu pomoć za njegovu finalizaciju. Na žalost preporuke Evropske komisije i OEBSa nijesu u potpunosti uvažene prilikom izrade inovirane verzije predloga zakona u maju 2008.g.

Apelujući da se još jednom preispitaju pojedina rješenja i izbjegnu negativne posljedice odvojenog usvajanja Zakona o elektronskim komunikacijama od novog ili izmijenjenog Zakona o radio-difuziji, Agencija za radio-difuziju je u maju 2008. godine, sačinila predlog seta amandmana na tekst Predloga Zakona o elektronskim komunikacijama i uputila ga Vladi Crne Gore. Priređeni set amandmana sačinjen je u skladu sa sljedećim pretpostavkama:

- obezbijediti da se dodjela radio-difuznih frekvencija, stručni nadzor i naplata naknade po tom osnovu nalaze u nadležnosti Agencije za radio-difuziju (nezavisni regulatorni organ za oblast radio-difuzije);
- obezbijediti da dodjela radio-difuznih frekvencija bude u nadležnosti regulatora koji ispunjava uslove političke i finansijske nezavisnosti u skladu sa evropskim standardima;
- izbjeći nepotrebno komplikovanu proceduru dodjele radio-difuznih frekvencija elektronskim medijima koja je predložna (posebna komisija, saglasnost drugog regulatora...);
- dati što manji broj amandmana uz očuvanje seta nadležnosti Vlade i Ministarstva u domenu frekvencijskog spektra.

U svom Saopštenju od 23. juna 2008. godine Savjet Agencije za radio-difuziju je sa žaljenjem konstatovao da Vlada Crne Gore nije uvažila predloge amandmana koje je, na njen zahtjev, dostavila Agencija za radio-difuziju. To posebno iznenađuje ako se ima u vidu da su amandamni bili usmjereni na prevazilaženje neusaglašenosti predloga sa standardima vezanim za poziciju i nadležnosti regulatora u sektoru radio-difuzije. Savjet Agencija za radio-difuziju je potvrdio svoje neslaganje sa ponuđenim rješenjima, čije usvajanje znači zaustavljanje dosadašnjeg procesa medijske reforme i dovođenje u pitanje nezavisnosti regulatora. Predložena rješenja idu u pravcu formiranja novog regulatornog organa koji apsorbira sve vitalne segmente radio-difuzije na način koji je nesaglasan sa preporukama Savjeta Evrope i drugim evropskim propisima i standardima vezanim za regulaciju ovog sektora. Takva ocjena sadržana je i u komentarima dostavljenim sredinom aprila Vladi Crne Gore od strane Evropske komisije.

U avgustu 2008. godine stupio je na snagu Zakon o elektronskim komunikacijama kojim se u značajnoj mjeri mijenja regulatorni okvir za oblast radio-difuzije. Jedna od najznačajnijih promjena se odnosi na položaj i nadležnosti Agencije za radio-difuziju čiji se značajan dio nadležnosti prenosi na novog regulatora Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost. Saglasno ovom zakonu, u posljednjem kvartalu 2008. godine Agencija za radio-difuziju je sprovela neophodne mjere radi pripreme preuzimanju dijela osnovnih sredstava, dokumentacije, pripadajućeg softvera Agencije za radio-difuziju i zaposlenih za obavljanje djelatnosti koja proizilazi iz nadležnosti Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Do kraja juna 2008. godine trebalo je da se finalizuje izrada izmjena i dopuna Zakona o radio-difuziji, i obezbijedi očuvanje finansijske i političke nezavisnost regulatora za oblast radio-difuzije na istom ili višem nivou u odnosu na onaj kakav sada ima Agencija za radio-difuziju. Kako do toga nije došlo, nakon stupanja na snagu Zakona o elektronskim komunikacijama dolaze do izražaja pravne praznine izazvane preraspodjelom nadležnosti ili stavljanjem odredbi Zakona o radio-difuziji van snage bez jasnog rješenja kako će pojedina prava i obaveze biti regulisani.

Već u prvim koracima u primjeni Zakona potvrdila su se upozorenja Agencije za radio-difuziju da će doći do negativnih posljedica na dalji razvoj medijske scene. (Ne)opravdanost usvojenih izmjena regulatornog okvira i preraspodjela nadležnosti između dva regulatora potvrđena je kroz nemogućnost brze i efikasne realizacije zahtjeva postojećih i budućih emitera za izdavanje odobrenja za nove radio-difuzne frekvencije, na što smo u kontinuitetu ukazivali prilikom izrade zakona. Uvažavajući činjenicu da početak primjene novog zakona zahtijeva vrijeme i dodatno modeliranje zakonskog okvira, Agencije za radio-difuziju je insistirala da samo dosljedna primjena usvojenih zakonskih rješenja, bez obzira na kvalitet, predstavlja zaštitu interesa svih zainteresovanih strana i pravnu sigurnost u slučaju eventualnog sudskog preispitivanja odluka donesenih po osnovu individualnih zahtjeva emitera. Polazeći od velikog interesa za početak pune primjene novog zakona, Agencija za radio-difuziju je posebno isticala potrebu što skorijeg definisanja uslova, kao i prava i obaveze svih nadležnih organa

kako bi se sprovela tenderska procedura kao zakonom propisani način za dodjelu radio-difuznih frekvencija. Do kraja godine progres po ovom osnovu nije zabilježen.

Revizija seta medijskih zakona

Programom rada Vlade Crne Gore za 2008.g. planirano je da se usvoje: (1) Predlog izmjena i dopuna Zakona o javnim radio-difuznim servisima "Radio Crne Gore" i "Televizija Crne Gore" (Zakon o RTCG), (2) Predlog izmjena i dopuna Zakona o radio-difuziji i (3) Predlog Zakona o digitalizaciji. Uvažavajući značaj i obim pitanja koje je neophodno regulisati ovim zakonima, u aprilu 2008. godine, Agencija za radio-difuziju je sa Ministarstvom kulture, sporta i medija potpisala Protokol o saradnji kojim su predviđeni principi saradnje i rokovi za izradu radnih materijala koji bi bili osnov za sprovođenje javne rasprave i finalizaciju predloga. Bilo je dogovoreno da se izrada pomenutih zakona zasniva na sljedećim principima odnosno da formirane radne grupe vode računa o sljedećem:

- prepoznati i uvažiti dostignute rezultate postojećeg sistema regulacije, kao i stanje i perspektive razvoja sektora audio-vizuelnih usluga u svijetlu tehnološke konvergencije i digitalizacije u ovom sektoru;
- uvažiti standarde SE i EU vezane za sektor audio-vizuelnih usluga i elektornkih komunikacija kao i sve ostale standarde koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama;
- obezbijediti maksimalno moguću harmonizaciju zakonskog okvira sa EU/SE standardima što treba da doprinese unapređenju zaštite i ostvarivanja prava i obaveza subjekata na koje se okvir odnosi (gledaoci, slušaoci, emiteri, operatori KDS/MMDS/IPTV/DTH i dr. sistema za distribuciju programa do krajnjih korisnika);
- blagovremeno u rad Radne grupe uključiti predstavnike RTCG, RDC-a, UNEM-a, ULES-a, nevladinog sektora i dr. organizacija;
- na adekvatan način prezentirati javnosti rad i omogućiti svim zainteresovanim pravnim i fizičkim licima da iznesu svoja mišljenja i dobiju odgovore na pitanja vezana za izradu pomenutih nacrtu zakona.

U toku izrade nacrtu izmjena i dopuna Zakon o RTCG, osim preispitivanja pojedinih rješenja u postupku imenovanja članova Savjeta, došlo je do odstupanja od principa da je neophodno očuvati postojeći koncept koji obezbjeđuje značajno učešće civilnog sektora u radu ovog organa. Kako je bez prethodno napravljene analize predložen novi model naplate radio-difuzne pretplate (bez konsultacije sa RTCG), Agencija se povukla iz procesa izrade nacrtu. U toku javne rasprave (koja je završena 15. septembra 2008. godine), Ministarstvo kulture, sporta i medija je, uz podršku Misije OEBS-a, organizovalo okrugli sto posvećen nacrtu zakon. Tom prilikom prezentirana su mišljenja stručnjaka koje su angažovali OEBS, Savjet Evrope i Organizacija "Article XIX".

Na okruglom stolu, kao i u toku javne rasprave oko nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim radio-difuznim servisima "Radio Crne Gore" i "Televizija Crne Gore, Agencija za radio-difuziju je isticala da:

- bez obzira na neke naučene lekcije o načinu implementacije međunarodnih standarda na crnogorski način, ne treba odustati od važnih polaznih principa koje treba imati u vidu kakva god inovirana rješenja bila ponuđena ili usvojena. U okviru njih poseban značaj se pridaje pitanju uloge, strukture i položaja savjeta javnog servisa i načina finansiranja. Ta dva pitanja su okosnica kako razmatranih izmjena tako i cijelog zakona. Jer, bez uspješne primjene kvalitetnog seta rješenja za oba ova problema dovodi se u pitanje sudbina javnog servisa.
- prilikom izrade nacrtu zakona pošlo se od potrebe da se racionalizuje struktura organa u RTCG jer se čini da je 11 članova savjeta i 5 članova upravnog odbora glomazan mehanizam koji zahtijave velike izdatke a čini se da ne opravdava svoje postojanje. Treba imati u vidu da je primarna uloga Savjeta da obezbijedi predstavljanje i zaštitu javnog interesa u radu RTCG kao javnog radio-difuznog servisa. Sa druge strane uloga upravnog odbora kao organa koji vrši administrativno finansijski nadzor je takođe važna jer treba da obezbijedi transparentno i odgovorno upravljanje resursima kojima raspolaže RTCG. Dakle, Agencija za radio-difuziju je smatrala da je od pitanja da li će postojati jedan ili dva organa važnije pitanje kako obezbijediti da se njihovom strukturom i nadasve uspješnim ostvarivanjem datih

nadležnosti obezbijedi zaštita javnog interesa u radu RTCG. U tom smislu, Agencija je predlagala da se preispita potreba postojanja upravnog odbora koji bi imao manji broj članova ali ipak bio odvojen organ čija bi uloga bila prvenstveno nadzor nad administrativno-finansijskim aspektima rada RTCG.

- povodom pitanja radio-difuzne pretplate, Agencija za radio-difuziju je smatrala da su se, nakon pet godina primjene modela u kojem je Agencija naplaćivala pretplatu i vršila njenu alokaciju na RTCG, lokalne i javne radio-difuzne servise, stekli uslovi da se model revidira. Saglasno tome, smatrali smo da naplatu ovog prihoda treba da organizuje i sprovodi RTCG, a da Agencija treba da se posveti svojim primarnim zadacima, a to je regulacija u sektoru radio-difuzije. Jer, pozitivni rezultati medijske reforme, u velikoj mjeri se dovode u pitanje ako se nakon pet godina regulator želi svesti na agenciju za naplatu potraživanja umjesto da se bavi kreiranjem okvira za razvoj elektronskih medija u informacionoj eri. Uprkos problemima sa kojima se suočavala u procesu naplate, Agencija je bila protiv ideje ukidanja radio-difuzne pretplate. Agencija je predlagala da se prava i obaveze oko naplate radio-difuzne pretplate prenesu na RTCG pri čemu ona to treba da radi, u početnoj fazi, posredstvom EPCG.
- Po pitanju strukture i načina izbora Savjeta RTCG, Agencija je smatrala da treba očuvati učešće civilnog sektora u strukturi savjeta RTCG i dopuniti proceduru izbora članova savjeta u dijelu preciziranja uslova koje treba da ispunjavaju predstavnici civilnog sektora. Agencija je bila protiv ideje da Skupština Crne Gore imenuje članove Savjeta RTCG umjesto dosadašnjeg potvrđivanja.

U decembru 2008. godine usvojen je novi Zakon o RTCG koji predviđa promjene u organizaciji i finansiranju RTCG. Upravni odbor je ukinut a njegove nadležnosti prenijete su na Savjet RTCG ili generalnog direktora. Savjet RTCG imenuje Skupština Crne Gore na predlog ovlašćenih subjekata. Ukinuta je radio-difuzna pretplata i taksa za korišćenje radio prijemnika u motornim vozilima. Od početka januara 2009. godine, Agencija ne vrši naplatu ovih naknada. Nova struktura izvora finansiranja RTCG predviđa finansiranje iz dijela opštih prihoda budžeta Crne Gore. Za ostvarivanje osnovne djelatnosti RTCG preusmjeravaju se sredstva na godišnjem nivou u visini 1,20% od tekućeg budžeta Crne Gore, utvrđenog zakonom o budžetu za određenu godinu. Ministarstvo finansija je dužno da sredstva usmjerava RTCG mjesečno u skladu sa posebnim Uputstvom o načinu preusmjeravanja sredstava iz opštih prihoda Budžeta Crne Gore za finansiranje osnovne djelatnosti Radio i Televizija Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 03/09 od 21.01.2009).

Uputstvo predviđa da se za finansiranje osnovne djelatnosti RTCG, preusmjeravaju sredstva iz opštih prihoda budžeta Crne Gore - akciza, na godišnjem nivou u visini 1,20 % od tekućeg budžeta Crne Gore, utvrđenog zakonom o budžetu za određenu godinu. Ukoliko sredstva ostvarena po osnovu akciza nijesu dovoljna za obezbjeđenje pomenutog iznosa, nedostajuća sredstva se obezbjeđuju iz prihoda ostvarenih po osnovu poreza na dodatu vrijednost. Uplata sredstava vrši se u visini od 1/12 ukupno utvrđenih sredstava, u periodu od 15. do 20. u mjesecu za tekući mjesec, na osnovu rješenja ministra finansija. Ukupna sredstva za finansiranje osnovne djelatnosti RTCG u 2009. godini, u skladu sa ovim uputstvom, iznose 8.244.496,00 €.

U skladu sa preuzetim obavezama iz Prokola o saradnji sa Ministarstvom kulture, sporta i medija, Agencija za radio-difuziju priredila je, krajem 2008. godine, radnu verziju nacrtu Zakona o radio-difuziji. Pri tome posebna pažnja je vođena da se obezbijedi, bar u toj fazi, konzistentnost rješenja sadržanih u ovom zakonu sa rješenjima sadržanim u Zakonu o elektronskim komunikacijama. Prepoznajući ograničavajući karakter pojedinih odredbi Zakona o elektronskim komunikacijama, Agencija za radio-difuziju je već tada predložila izradu amandmana na taj Zakon kako bi se eliminisali problemi koji su uočeni već u prvim fazama njegove primjene.

Uvažavajući obim izmjena koje su neophodne radi kreiranja održivog pravnog okvira, Agencija za radio-difuziju se opredjelila da predloži suštinski nov nacrt Zakona o radio-difuziji. Napravljen je i korak naprijed i jednim zakonskim tekstom obuhvaćena pitanja koja se odnose na proces prelaska sa analognih na digitalne sistema radio-difuzije.

Kako je krajem 2008. godine usvojen novi Zakon o RTCG kojim je ukinut još jedan značajan dio Zakona o radio-difuziji, pa i nadležnosti Agencije za radio-difuziju, Ministarstvo kulture, sporta i medija je početkom 2009. godine pristupilo izradi novog Zakona o elektronskim medijima koji bi trebalo da zamijeni Zakon o radio-difuziji. Što se tiče digitalizaciji, Vlada Crne Gore je odlučila da usvoji poseban predlog zakona a zadatak za njegovu pripremu povjerila Ministarstvu pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija. Kako je koordinaciju ovih aktivnosti Ministarstvo prenijelo na Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, na njen poziv,

predstavnici Agencije za radio-difuziju su u toku 2009. godine aktivno participirali i dali svoj doprinos izradi zakonskog teksta.

Razvoj podzakonskog okvira

U cilju unapređenja rada operatora, usvojene su **izmjene i dopune Pravilnika o izgradnji i korišćenju kalovskih i bežičnih sistema za distribuciju radio i TV programa do krajnjih korisnika.**

Prije svega, proširen je opseg namijenjen **za bežičnu (MMDS) distribuciju** radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika tako da je sada za ove namjene dostupan **proširen opseg 11.7 – 12.5 GHz**. Na ovaj način Agencija za radio-difuziju je pozitivno reagovala na izraženi interes operatora za proširenje opsega za ovu namjenu jer je prilikom prvog javnog konkursa, zbog ograničenosti opsega opredijeljenog za ovu namjenu svim operatorima umjesto traženih 400 MHz dodijeljeno je pravo na korišćenje po 200 MHz. U skladu sa zakonskom obavezom koordiniranja rada, prije usvajanja ove izmjene, o tome je postignut dogovor sa Agencijom za telekomunikacije i poštansku djelatnost, kao nadležnim regulatornim organom za oblast telekomunikacija.

Promijenjen je i način obračuna naknada za dozvole za izgradnju i korišćenje KDS i bežičnih sistema za distribuciju RTV programa do krajnjih korisnika. Ranijim rješenjem nije bio jasno regulisan način obračuna godišnje naknade operatora kada on na osnovu novog konkursa stekne veći obim prava. Na primjer, ukoliko kabl-operator proširi zonu servisa odnosno MMDS operator stekne pravo na korišćenje dodatnog opsega u odnosu na prvobitno dodijeljeni. Zbog toga je usvojeno rješenje kojim se predviđa da se godišnja naknada, za period od sticanja dopunskih prava do kraja te godine, uvećava za naknadu po osnovu korišćenja dopunskih prava, bez grejs perioda.

Imajući u vidu da ova promjena znači povećanje finansijskih obaveza operatora, ovom pitanju je posvećena posebna pažnja i Savjet Agencije je donio odluku vodeći računa da je neophodno obezbijediti konzistentnost u modelu naknada za korišćenje radio-difuznog spektra bilo da se radi o emitovanju ili distribuciji radio-difuznog signala.


Nakon javne rasprave u koju su bili uključeni svi radio i TV emiteri u Crnoj Gori, donešen je **novi Pravilnik o oglašavanju i sponzorstvu u elektronskim medijima**. Njime su uvaženi zahtjevi sa javne rasprave a naročito zahtjev da se kvote za emitovanje oglasnih sadržaja u programima komercijalnih RTV emitera uvećaju sa dozvoljenih 9 na 12 minuta po satu emitovanja za komercijalne emitere odnosno omogućavanje oglašavanja na programima javnog servisa do 9 minuta po satu. Ovim pravilnikom su unaprijeđeni i drugi segmenti sistema regulacije oglašavanja a naročito:

- preciznije definisanje kategorija djece i maloljetnika,
- omogućavanje oglašavanja u vijestima i dnevnicima na TV stanicama između informativno političkog dijela, sporta i vremenske prognoze, ukoliko traju duže od 20 minuta,
- preciziranje i obogaćivanje odredbi koje se odnose na zaštitu prava djeteta i maloljetnih lica,
- preciziranje odredbi koje se odnose na sponzorisane programskih sadržaja,
- preciziranje odredbi koje se odnose na oglašavanje alkoholnih pića.

Razvoj konkurencije na tržištu elektronskih medija i njihovo suočavanje sa ponudom raznovrsnih TV kanala koje distribuiraju KDS/MMDS/DTH/IPTV operatori, istakli su potrebu da se, sa jedne strane zaštite ekskluzivna prava prenosa određenih događaja, a sa druge strane i omogući ostvarivanje prava građana da dobiju informaciju o tim događajima posredstvom različitih medija.

U tom smislu, Agencija za radio-difuziju je priredila **nacrt Odluke o važnim događajima**. Cilj je bio preciziranje uslova za implementaciju člana 9 Konvencije o prekograničnoj televiziji i Preporuke Savjeta Evrope broj R(91)5 o pravu na kratko izvještavanje o događajima od izuzetnog značaja u slučajevima kada su isključiva prava na njihovo televizijsko emitovanje dobijena u prekograničnom kontekstu. Ovim dokumentima uređena su pitanja događaja od izuzetnog značaja za javnost, ekskluzivnog prava prenosa takvog događaja kao i pravo emiter na kratko izvještavanje o ovim događajima, pitanja pristupa javnosti događajima od izuzetne važnosti kao prava i obaveze emitera po tom osnovu.

Imajući u vidu navedeno Crna Gora se opredijelila da zakonom predvidi obavezu Savjeta Agencije za radio-difuziju da donese listu događaja od velike važnosti saglasno evropskim standardima uvažavajući i odredbe Zakona o radio-difuziji koje se odnose na uslove pod kojim se ostvaruje ekskluzivno pravo prenosa događaja od velike važnosti za građane. Tim povodom Agencija za radio-difuziju je organizovala javne rasprave i sastanke sa stručnom javnosti i emiterima i operatorima. Donošenje ovakve odluke će u značajnoj mjeri doprinijeti boljem razumijevanju ove materije naročito kod odnosa između operatora i emitera. Usvajanje navedene odluke se planira nakon stupanja na snagu nove regulative iz oblasti audiovizuelnih medijskih usluga.



*Kontaktirajte
Agenciju za radio-difuziju
na ard@mn.yu*

*Saznajete više
na našem sajtu
www.ardcg.org*

III IZDAVANJE I POŠTOVANJE USLOVA IZ IZDATIH DOZVOLA ZA EMITOVANJE I DISTRIBUCIJU RADIO I TV PROGRAMA

Komercijalni radio-difuzni servisi

Cijeneći značaj dosljedne primjene Zakona o radio-difuziji u smislu racionalnog i efikasnog korišćenja raspoloživih radio-difuznih frekvencija, Agencija je učinila maksimalne napore da se u toku 2008. godine dovede do kraja proces **izdavanja dugoročnih dozvola za prenos i emitovanje** subjektima koji su stekli pravo na korišćenje radio-difuznih frekvencija po osnovu četvrtog javnog konkursa. Kriterijumi koji su bili osnov za odlučivanja pri dodjeli radio-difuznih frekvencija bili su vezani za programske i finansijske aspekte rada budućih emitera.

Programski aspekt je vrednovan kroz sljedeće kriterijume:

- strukture programskih sadržaja i mogućnost zadovoljenja raznovrsnih interesa i potreba ciljnih publika,
- učešće planirane sopstvene produkcije, nezavisne domaće produkcije i reemitovanog programa i sl.

Finansijski aspekt je vrednovan kroz finansijske pokazatelje mogućnosti rentabilnog poslovanja i opstanka na tržištu elektronskih medija.

Saglasno navedenom, u toku 2008.g., Agencija je **izdala nove dugoročne dozvole za komercijalne radio emitere** i to emiterima sljedećih radio/TV stanica:

Radio stanice:

1. Radio Vijesti
2. Radio Amigo
3. Radio Dux
4. Radio Jadran
5. Radio Skadar Lake

TV stanice

1. TV Corona
2. TV Budva
3. TV Mojkovac

Saglasno, odluci Savjeta Agencije po osnovu četvrtog javnog konkursa, neki postojeći emiteri su **proširili zone pokrivanja** (TV Pink M, Radio delfin, Radio Corona,...), dok je emiter "TV Vijesti" osim prava na prenos i emitovanje signala posredstvom distribucionih sistema, stekao pravo i dozvolu za prenos i emitovanje programa na frekvencijama u devet opština.

Izdavanju dozvola prethodila je analiza tehničke dokumentacije i pregledi realizovanih projekata studijske i emisione tehnike emitera radi utvrđivanja njihove usklađenosti sa propisanim standardima.

Privrednom društvu "Lutrija Cme Gore" a.d. iz Podgorice, **osnivaču TV stanice "TV 777"**, saglasno Pravilniku o postupku izdavanja dozvola za prenos i emitovanje radio-difuznih signala, Savjet Agencija za radio-difuziju je krajem oktobra 2008. godine, dodijelio pravo na prenos i emitovanje radio-difuznih signala posredstvom distribucionih sistema. Nakon sprovede procedure regulisane Pravilnikom, ovom preduzeću je krajem 2008. godine **izdata dozvola** za prenos i emitovanje radio-difuznih signala posredstvom distribucionih i početak rada ove TV stanice se očekuje u prvoj polovini 2009. godine.

U skladu sa ustaljenom praksom, Sektor za monitoring je sproveo **Praćenje stanja i analizu sopstvene produkcije, kupljenog i reemitovanog programa za period 02.06.2008 – 08.06.2008.godine**¹.

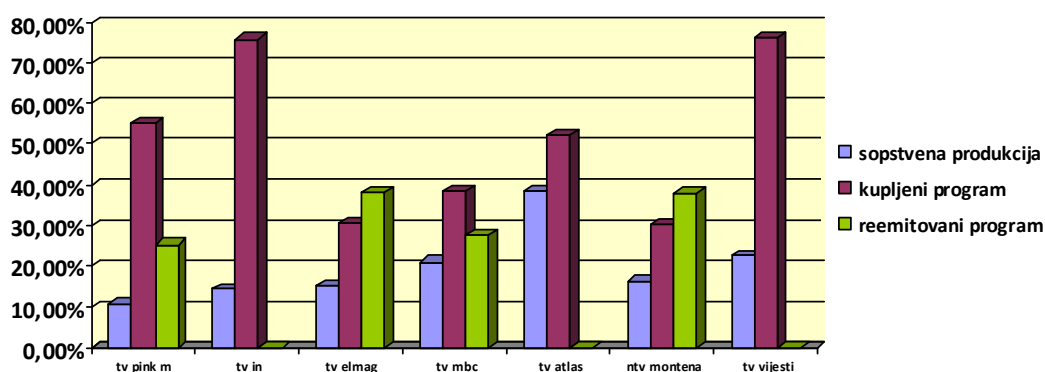
U sopstvenu produkciju svrstani su programi koji su kreirani, uređeni i realizovani od strane posmatranog emitera, programi iz sopstvene produkcije za koje su emiteri obezbjedili pokrivanje troškova, donacijama, sponzorstvima ili grantovima od strane domaćih i stranih institucija, kao i reprizirani programi iz sopstvene produkcije.

¹ Analizom stanja sopstvene produkcije, kupljenog i reemitovanog programa obuhvaćeno je 7 TV stanica: TV Pink M, TV IN, TV Elmag, TV MBC, TV Atlas, NTV Montena i TV Vijesti, a stanice su posmatrane tokom 24 časa.

U Tabeli 1. i na Grafikonu 1 dat je pregled učešća sopstvene produkcije, kupljenog i reemitovanog programa u programima analiziranih emitera:

R.B.	naziv medija	sopstvena produkcija	kupljeni program	reemitovani program
		učešće – 24h	učešće – 24h	učešće – 24h
1	TV Pink M	10.71%	55.37%	25.38%
2	TV IN	14.42%	75.83%	-
3	TV Elmag	15.13%	30.67%	38.09%
4	TV MBC	21.00%	38.57%	27.65%
5	TV Atlas	38.47%	52.24%	-
6	NTV Montena	16.37%	30.23%	37.89%
7	TV Vijesti	22.62%	75.89%	-

Tabela 1.



Grafik 1: Pregled učešća sopstvene produkcije, kupljenog i reemitovanog programa za period 02.06.2008 – 08.06.2008.godine

Lokalni javni radio-difuzni servisi

Praćenju i podršci uspješnoj transformaciji i održivom razvoju lokalnih javnih radio-difuznih servisa, Agencija je posvetila značajnu pažnju u toku 2008. godine. Nesmetan rad i razvoj lokalnih javnih radio-difuznih servisa u skladu sa Zakonom o medijima i Zakonom o radio-difuziji je važan parametar medijske reforme i kvaliteta informisanja građana. Kako je u toku 2008. godine pokrenut proces izmjene i dopune medijskih zakona, posebna pažnja je posvećena sagledavanju stanja i potrebe ove važne grupe medija.

Saglasno Zakonu o radio-difuziji i osnivačkim aktima lokalnih javnih radio-difuznih servisa, obaveza jedinice lokalne samouprave je da budžetom jedinice lokalne samouprave:

- obezbjedi dio finansijskih sredstava za ostvarivanje ustavom i zakonom zajemčenih prava građana na informisanje, bez diskriminacije, po osnovu programskih sadržaja koji su značajni za: razvoj nauke i obrazovanja; razvoj kulture; informisanje osoba oštećenog sluha i vida. Takođe, radi ostvarivanja navedenih prava, opština obezbjeđuje dio finansijskih sredstava za programske sadržaje na maternjim jezicima nacionalnih i etničkih grupa. Obaveza nadležnog organa izvršne vlasti u opštini je da sa emiterom lokalnog javnog radio-difuznog servisa ugovorom uredi međusobna prava i obaveze vezana za korišćenje budžetom opredijeljenih sredstava;
- obezbjedi sredstva za plaćanje usluga prenosa i emitovanja programa lokalnih javnih radio-difuznih servisa. Obaveza nadležnog organa izvršne vlasti u opštini je da sa "Radio-difuznim centrom" ugovorom uredi međusobna prava i obaveze vezana za način i uslove plaćanja navedenih sredstava.

U posljednjih nekoliko godina može se uočiti trend smanjenja budžetskih sredstava koja se, u pojedinim opštinama, izdvajaju za potrebe lokalnih javnih servisa, što direktno utiče na kvalitet programskih sadržaja i dovodi u pitanje kvalitet očekivanih usluga prenosa i emitovanja programa javnih servisa. U ne malom broju opština nedovoljno opredijeljena budžetska sredstva ne omogućavaju ostvarivanje osnovne funkcije koju imaju ovi mediji.

Na potrebu poklanjanja posebne pažnje prilikom planiranja ovih sredstava ukazuje i činjenica da je tek od jula 2008. godine počela implementacija novog modela naplate radio-difuzne pretplate (nakon desetomjesečnog prekida). Taj proces negativno se odrazio na stabilnost i kontinuitet priliva prihoda iz ovog izvora pa time i na finansijsku stabilnost i održivost velikog broja emitera lokalnih javnih radio-difuznih servisa. Puni efekat ukidanja radio-difuzne pretplate i na taj način izvora finansiranja fonda za pomoć ovim medijima doći će do punog izražaja tek u 2009. godini.

Jedan od najznačajnijih izdataka lokalnih javnih servisa predstavljaju izdaci za zarade i pripadajuće naknade zaposlenih i članova Savjeta i upravnih odbora. Cijeneći da je kadrovska struktura takođe jedan od pokazatelja transformacije i razvoja ovih medija, za sagledavanje budućih potreba i potencijala ovih medija važno je imati u vidu i ove pokazatelje. Konkretno, postoji prostor za preispitivanje broja zaposlenih odnosno strukture organa upravljanja i broj njihovih članova.

U toku 2008. godine usvojena je odluka Skupštine opštine Ulcinj o transformaciji **Radija Ulcinj** u lokalni javni radio-difuzni servis. Agencija je, kao i u ostalim opštinama, pomogla ovaj proces uključivanjem u raspravu i davanjem stručnih mišljenja o nacrtu osnivačkog akta. Intezivirane su aktivnosti na revitalizaciji Radija Ulcinj kao jedinstvenog dvojezičnog lokalnog javnog radio-difuznog servisa u Crnoj Gori, a donesena je i odluka o osnivanju **"TV Ulcinj"**. U drugoj polovini godine, donesena je i odluka o pokretanju lokalnog javnog radio-difuznog servisa **"TV Herceg Novi"**.

Praćenje realizacije obaveza iz izdatih dozvola za prenos i emitovanje radio-difuznih signala

U okviru nadzora nad radom emitera sa aspekta poštovanja tehničkih i programskih standarda kao i ostalih uslova iz izdatih dozvola, Agencija za radio-difuziju je **izrekla sljedeće kaznene mjere** i to:

- **Upozorenje** emiteru Televizije Crne Gore, zbog kršenja Odluke o minimalnim programskim standardima prikazivanjem nastradalog lica iz neposredne blizine. Datum izricanja: 12.06.2008. g.;
- Upozorenje privrednom društvu "In Co" d.o.o., emiteru Televizije In, zbog prekoračenja dozvoljenog vremena za oglašavanje unutar programa. Datum izricanja: 12.06.2008.g.;
- **Upozorenje** privrednom društvu "Pink M Company" d.o.o., emiteru Televizije Pink M, zbog prekoračenja dozvoljenog vremena za oglašavanje unutar programa. Datum izricanja: 13.06.2008.g.;
- Upozorenje privrednom društvu "TV Comm" d.o.o., emiteru Televizije NTV Montena, zbog prekoračenja dozvoljenog vremena za oglašavanje unutar programa. Datum izricanja: 12.06.2008.g.;
- **Upozorenje** privrednom društvu "RTV Elmag" d.o.o., emiteru Televizije Elmag, zbog kršenja Odluke o minimalnim programskim standardima prikazivanjem programa koji se ne smije emitovati prije graničnog perioda. Datum izricanja: 13.06.2008.g.;
- **Upozorenje** privrednom društvu "RTV Elmag" d.o.o., emiteru Televizije Elmag, zbog prekoračenja dozvoljenog vremena za oglašavanje unutar programa. Datum izricanja: 04.07.2008.g.

Na zahtjev osnivača, saglasno čl. 46. Zakona o radio-difuziji, **prestale su da važe i oduzete** su sljedeće dozvole za prenos i emitovanje radio-difuznih signala:

- Privrednom društvu „Foks TV Montenegro“ d.o.o. prestala je da važi dozvola br. TV-13-D. Odluka o oduzimanju dozvole donešena je 31.07.2008.g.;
- Privrednom društvu „Mir&Teuta“ d.o.o. prestala je da važi dozvola br. R-31-D. Odluka o oduzimanju dozvole donešena je 06.11.2008.g.

Zbog neispunjenja tehničkih standarda propisanih podzakonskim aktima Agencije **prestale su da važe i oduzete** su sljedeće dozvole za prenos i emitovanje radio-difuznih signala:

- Privrednom društvu „Free Montenegro“ d.o.o. prestala je da važi privremena dozvola br. R-9. Odluka o oduzimanju dozvole donešena je 05.05.2008.g.;
- Privrednom društvu „Bradva Comany“ o.d. prestala je da važi privremena dozvola br. TV -14. Odluka o oduzimanju dozvole donešena je 05.05.2008.g.;
- Karate klubu „Gym“ prestala je da važi privremena dozvola br. R-34. Odluka o oduzimanju dozvole donešena je 05.05.2008.g.

Distribucija radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika

U toku 2008. godine realizovan je **drugi javni konkurs za dodjelu prava na izgradnju i korišćenje bežičnih (MMDS) sistema** za distribuciju radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika. Odlukom o dodjeli prava na izgradnju i korišćenje bežičnih sistema za distribuciju radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika ("Sl. list Crne Gore", br. 42/08) privredno društvo „**Broadband Montenegro**“ d.o.o. je steklo **pravo da distribuira radio i televizijske programe na dodatnih 200 MHz** na teritorijama sljedećih opština: Bar, Berane, Bijelo Polje, Budva, Cetinje, Herceg Novi, Kotor, Nikšić, Plav, Pljevlja, Podgorica, Tivat i Ulcinj. Nakon sprovedene propisane procedure i ispunjenja definisanih uslova, donešena je Odluka o izmjeni i dopuni dozvole za izgradnju i korišćenje kablovskih i bežičnih sistema za distribuciju radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika, sa pratećim aneksima.

U cilju praćenja razvoja različitih platformi prijema radio i televizijskog programa do krajnjih korisnika, Agencija za radio-difuziju je u toku 2008. godine **počela sa objavljivanjem Izveštaja o stanju tržišta usluga distribucije radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika**. Izveštaji se objavljuju kvartalno i baziraju se na tromjesečnim izvještajima operatora (6 kablovskih, 1 MMDS, 1 DTH i 1 IPTV operatora) o obimu i strukturi korisnika.

Na osnovu ovih podataka, može se zaključiti da **zaključno sa decembrom 2008.godine, broj priključaka** za distribuciju radio i televizijskih programa putem različitih platformi iznosi **88.002**.

U Tabeli 2 predstavljeno je učešće na tržištu distribucije radio i televizijskih programa u 2008. posmatrano prema platformama putem kojih se ostvaruje prijem radio i televizijskih programa.

Vrsta platforme	KDS	MMDS	DTH	IPTV
Učešće jan – mar – I kvartal	21,07%	20,79%	41,35%	16,80%
Učešće apr – jun – II kvartal	20,67%	22,30%	38,58%	18,45%
Učešće jul – sep – III kvartal	19,21%	21,36%	42,31%	17,14%
Učešće oktobar – decembar – IV kvartal	18,78%	21,44%	39,85%	19,92%

Tabela 2: Učešće pojedinih platformi na tržištu operatora za 2008.godinu

Dakle, i pored pada tokom posljednjeg kvartala, najveće učešće u ukupnom broju priključaka na kraju 2008.godine ostvaren je putem distribucije radio i televizijskih programa posredstvom satelitskog distribucionog sistema (DTH), čime jedini DTH distributer „Total TV Montenegro“ ostvaruje najveće pojedinačno učešće na tržištu operatora.

Posmatrajući u apsolutnom iznosu, u odnosu na prvi kvartal 2008.godine, svi operatori su ostvarili značajan rast broja priključaka. Najveći pojedinačni rast u broju priključaka ostvarila je IPTV distribucija, čak 94,29%. Slijede MMDS sa rastom broja korisnika od 68,95%, DTH 57,92% i KDS 46,09%.

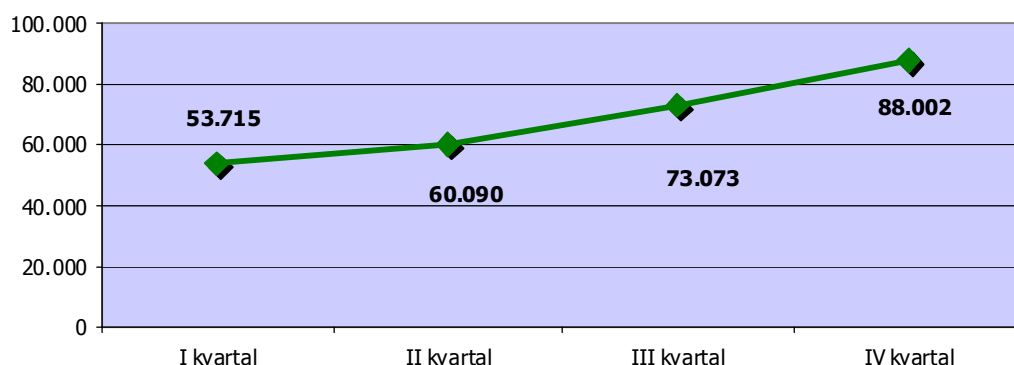
U poređenju sa podacima sa početka 2008. godine, može se zaključiti da su svi operatori zabilježili rast broja korisnika. U Tabeli 3 dat je pregled podataka o broju priključaka po operatorima i platformama.

	KDS						MMDS	DTH	IPTV	UKUPNO
	CATV	ADRIANET	NOVI KDS	CABLING	MONTENEGRO KABL	ELTA MONT	BROADBAND MONTENEGRO	TOTAL TV MONTENEGRO	CRNOGORSKI TELEKOM	
UKUPNO	737	1.139	2.143	6.600	3.739	2.173	18.867	35.073	17.531	88.002
	16.531						18.867	35.073	17.531	88.002

Tabela 3: Broj priključaka po operatorima i platformama

Posmatrajući promjenu tokom 2008. godine najznačajnije povećanje učešća na tržištu operatora ostvario je "Crnogorski telekom", distribucijom radio i televizijskih programa posredstvom javne fiksne telekomunikacione mreže (IPTV). Rast učešća zabilježila je i MMDS platforma, dok su pad učešća zabilježili KDS i DTH operatori.

Na godišnjem novou, može se konstatovati da se u toku 2008. godine ukupan broj priključaka uvećao za čak 63,83%, što predstavlja značajno povećanje za relativno kratak vremenski period.



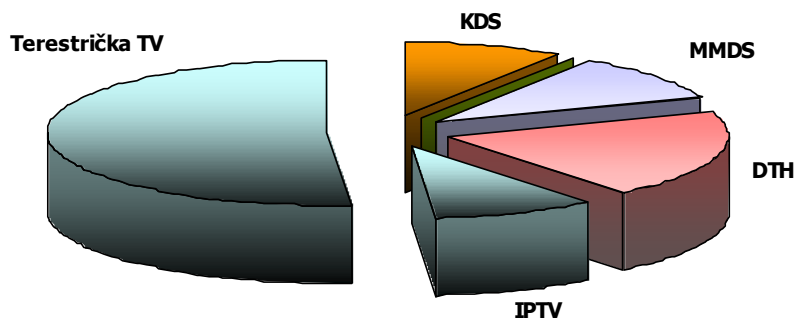
Grafik 2: Kretanje ukupnog broja korisnika KDS/MMDS/DTH/IPTV korisnika u toku 2008. godine

Ako se pretpostavi da se svi ili najveći dio podataka o priključcima odnosi na korisnike iz kategorije domaćinstva i ti podaci uporede sa zvaničnim podacima o broju domaćinstava u Crnoj Gori², može se doći do približne slike o tome koja je primarna tehnologija koju domaćinstva u Crnoj Gori koriste za prijem radio i TV programa.

Može se zaključiti da nešto više od 51% domaćinstava u Crnoj Gori koristi samo zemaljski (analogni) tj. „besplatan“ prijem radio i TV programa. Sa druge strane, ostala domaćinstva su se odlučila za korišćenje jedne od alternativnih platformi za distribuciju radio i TV programa (njih oko 49%) odnosno usluge KDS/MMDS/DTH/IPTV operatora.

Procjena učešća pojedinih platformi u penetraciji na tržištu domaćinstava procjenjuje se na sljedeći način:

- Terestrička TV: 51%
- KDS: 10%
- MMDS: 10%
- DTH: 19%
- IPTV: 10%.



Grafik 3: Struktura domaćinstava sa aspekta primarne platforme za prijem radio i TV programa

² Popis iz 2003. godine – Izvor: Monstat „Statistički godišnjak 2004“

OPŠTINA	CATTV	ADRIANET	NOVI KDS	CABLING	MONTENEGRO KABL	ELTA MONT	BROADBAND MONTENEGRO	TOTAL TV MONTENEGRO	CRNOGORSKI TELEKOM
Andrijevića							x	✓	✓
Bar			✓			x	✓	✓	✓
Berane						x	✓	✓	✓
Bijelo Polje					✓	x	✓	✓	✓
Budva				✓			✓	✓	✓
Cetinje						x	x	✓	✓
Danilovgrad							x	✓	✓
Herceg Novi			✓				✓	✓	✓
Kolašin							x	✓	✓
Kotor	✓					x	x	✓	✓
Mojkovac							x	✓	✓
Nikšić						✓	✓	✓	✓
Plav							✓	✓	✓
Pljevlja		✓			✓	x	x	✓	✓
Plužine							x	✓	x
Podgorica					✓	x	✓	✓	✓
Rožaje							x	✓	✓
Šavnik							x	✓	✓
Tivat	✓		✓				✓	✓	✓
Ulcinj							x	✓	✓
Žabljak							x	✓	✓

Legenda:

✓	Opština za koju operator ima izdatu dozvolu i u kojoj je počeo sa distribucijom
x	Opština za koju operator ima izdatu dozvolu ali u kojoj nije počeo sa distribucijom

Tabela 4: Zastupljenost različitih platforma za distribuciju radio i televizijskog programa do krajnjih korisnika po opštinama (saglasno dodijeljenim pravima i izdatim dozvolama za pružanje usluga distribucije radio i TV programa)

Sa izuzetkom opštine Plužine, korisnici u svim crnogorskim opštinama imaju izbor između dva ili više operatera na tržištu i najmanje dvije različite platforme.

U dvanaest opština ne postoji mogućnost prijema radio i televizijskih programa putem kabla. Od navedenog, za deset opština (Andrijevića, Danilovgrad, Kolašin, Mojkovac, Plav, Plužine, Rožaje, Šavnik, Ulcinj i Žabljak) nije postojao interes KDS operatera, dok u dvije opštine (Berane i Cetinje) i pored izdate dozvole KDS operator nije počeo sa radom.

IV. MEĐUNARODNA SARADNJA

U duhu dobrih susjedskih odnosa i potrebe koordiniranog pristupa u primjeni standarda vezanih za regulaciju pružanja audiovizuelnih medijskih usluga, planiranju i korišćenju radio-difuznog spektra ali i razmjene iskustava o drugim regulatornim aspektima, Agencija poklanja značajnu pažnju saradnji sa regulatorima u zemljama regiona i Evrope kako bilateralno tako i na multilaterallnom planu.

U tom pravcu, kao članica **Evropske platforme nezavisnih regulatornih tijela iz oblasti radio-difuzije (EPRA)**³, delegacija Agencije, u čijem sastavu su bili predstavnici Savjeta Agencije i zaposlenih u Agenciji 2008.god. učestvovala je na dva sastanka ove organizacije.

Na 27. sastanku EPRA-e održanom u Rigi, Letonija (14.-16.05.2008.g.), u fokusu je bilo pitanje prevencije i sankcionisanja emitovanja programskih sadržaja koji su neprihvatljivi za maloljetna lica. Najčešći način prevazilaženja problema je uvođenje "graničnog perioda" i kod "Pay TV" i uvođenjem PIN kodova kod "video on demand" usluga. Sa druge strane, kod drugih audio-vizuelnih sadržaja najčešće je zastupljeno filtriranje i blokiranje neprimjerenih programskih sadržaja.

U sklopu razmjene informacija o implementaciji Direktive o audiovizuelnim medijskim uslugama (u daljem tekstu: AVMSD), razmijenjena su mišljenja o definisanju zabranjenih formi oglašavanja koje su obuhvaćene Direktivom, o dozvoljenom vremenu oglašavanja po satu emitovanog programa; kao i "product placement" (plasmanu proizvoda) ali i novim formama koje su postale praksa u pojedinim evropskim zemljama (mini spot, "split screen" i virtuelno oglašavanje).

Posebna sesija bila je posvećena programskim sadržajima koji se moraju prenositi putem kabl i satelitskih operatora, mobilnog telefona i IPTV servisa (must-carry rules). Prepoznata je potreba zadržavanja ovog pravila (postojanja "must-carry rules") za razvoj medijskog pluralizma, emitovanje programa sa socijalnom, društvenom i kulturnom raznolikošću, kao i univerzalan pristup javnim radio-difuznim servisima.

Na 28. sastanku EPRA-e održanom u Dublinu, Irska (30.-31.10.2008.g.) najviše je bilo riječi o konkretnim pitanjima vezanim za harmonizaciju nacionalnih zakonodavstava i prakse zemalja članica sa AVMSD. Posebna pažnja posvećena je i ulozi regulatora u nadgledanju rada javnog servisa, kao i različitim regulatornim pristupima procesu prelaska sa analogne na digitalnu radio-difuziju.

Predstavnici Crne Gore su imali prezentaciju kojom je dat uvid u regulatorni i strateški okvir za započinjanje i sprovođenje procesa prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme, kao i aktivnosti koje se odnose na izradu zakona i projekata za ubrzavanje ovog procesa. Posebna pažnja je posvećena problemima sa kojima se suočavamo i iskustvima drugih koje bi trebalo da imamo u vidu prilikom sprovođenja procesa prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme. Nakon prezentacije, učesnici radne grupe iskazali su interesovanje za razvoj IPTV tržišta u Crnoj Gori, kao i razvoj drugih platformi za distribuciju radio i TV kanala.

Seminar "Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama u svjetlu digitalizacije – Nova era za evropsku audiovizuelnu medijsku regulaciju", održanom u Istanbulu, Turska (1.-2.12.2008.g.) organizovala je Evropska Komisija, u saradnji sa Savjetom Evrope. To je bio dio aktivnosti Evropske Komisije koja, u saradnji sa Savjetom Evrope, sprovodi strategiju usklađivanja audiovizuelne regulative i prakse u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima sa evropskim standardima o medijima i evropskim pravom u audiovizuelnom sektoru. Pri tome, poseban naglasak se stavlja na primjenu Direktive o audiovizuelnim medijskim uslugama koja je stupila na snagu 19. decembra 2007.g. Seminar je bio dobar odgovor na rastuću potrebu za informacijama o AVMSD i digitalizaciji televizije kao najznačajnijim elementima savremene evropske audiovizuelne politike. Omogućena je i razmjena iskustava između međunarodnih organizacija, regulatornih organa, predstavnika vlada zapadnog Balkana i Turske i privatnog sektora. Analizirane su potrebe na lokalnom nivou za konkretnim oblicima međunarodne i podrške Evropske komisije u procesu revizije zakonodavnog okvira i njegove implementacije. Osim predstavnika Evropske komisije i Savjeta Evrope, na seminaru su učestvovali predstavnici nadležnih parlamentarnih komitete i ministarstava, regulatornih organa i samoregulatornih tijela,

³ EPRA - www.epra.org.

javnih radio-difuznih servisa i udruženja medija i drugih nevladinih organizacija Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Srbije, Crne Gore, Kosova i Turske.

Detaljne i sveobuhvatne prezentacije predstavnika Evropske komisije, Savjeta Evrope, regulatora i vlada omogućile su sagledavanje različitih aspekta implementacije AVMSD. Direktiva predstavlja cjelovit okvir koji obuhvata sve audiovizuelne medijske usluge, omogućava manje detaljnu i fleksibilniju regulaciju i modernizaciju pravila za TV oglašavanje a u pravcu uspješnijeg finansiranja audiovizuelnih sadržaja.

Istaknuto je da AVMSD potvrđuje osnove evropskog audiovizuelnog modela i to: kulturnu raznolikost, zaštitu maloljetnika, zaštitu potrošača, medijski pluralizam, borbu protiv izazivanja mrženje po snovu rase, pola, religije ili nacionalnosti. Osim toga, nova Direktiva predviđa obezbjeđenje nezavisnosti nacionalnih medijskih regulatora.

Imajući u vidu brze tehnološke promjene, sve je izraženija potreba za formulisanje srednjeročne i dugoročne vizije regulatornih pristupa digitalizaciji televizije. Evropska iskustva pokazuju da usaglašena tranzicija na digitalnu radio-difuziju zahtijeva konsenzus između svih zainteresovanih strana, posebno u procesu usvajanja strategije uz sporovođenje široke javne rasprave. Na seminaru je potvrđeno da se pojedine zemlje ili regioni nalaze u različitim fazama prelaska na digitalnu TV. Ipak, to je istovremeno bila dobra prilika da se predstave različita iskustva i preporuke za preduzimanje ili izbjegavanje određenih mjera.

Predstavnici Evropske komisije u više navrata su istakli potrebu da se kreiranjem povoljnog okruženja može doprinijeti regionalnoj saradnji, ubrzanom usklađivanju sa AVMSD i podržati učesnici u procesu tako što će se jasno i blagovremeno definisati i imlementirati ciljevi i politika za sveobuhvatnu strategiju digitalizacije.

U sklopu sesije posvećene budućim izazovima vezanim za digitalizaciju i ključne elemente uspješne strategije, direktor Agencija za radio-difuziju je imao prezentaciju stanja i planova za uvođenje digitalne TV u Crnoj Gori.

U toku seminara održani su odvojeni bilateralni sastanci predstavnika Evropske Komisije, Savjeta Evrope i Organizacije za evrosku bezbjednost i saradnju sa delegacijama zemalja koje su učestvovala na ovom skupu. To je bila prilika da se sagleda napredak po pitanju reformi u ovom sektoru kao i neophodne dalje mjere za izmjenu zakonodavstva i implementaciju standarda koje bi međunarodna zajednica, a posebno Evropska Komisija mogla podržati. Iako je predlog Evropske komisije bio da bilateralni sastanak sa Delegacijom Crne Gore bude posvećen većem broju tema, najveći dio diskusije posvećen je primjeni Zakona o elektronskim komunikacijama i reformi zakonskog okvira za javni radio-difuzni servis „Radio i televizija Crne Gore“.

U organizaciji DTT Foruma i Regulatorne agencije za komunikacije Bosne i Hercegovine, 26.11.2008. godine u Sarajevu je održana **Međunarodna konferencija "Programski sadržaj u digitalnom emitovanju"**. Na konferenciji su učestvovali međunarodni i domaći eksperti iz oblasti digitalne televizije, koji su predstavili trenutno stanje u ovoj oblasti u pojedinim evropskim zemljama, a takodje i ukazali na izazove u prelasku na digitalno zemaljsko emitovanje u Bosni i Hercegovini. Osim predstavnika zemlje domaćina na konferenciji su učestvovali i predstavnici državnih organa i/ili regulatora iz Srbije, Hrvatske i Crne Gore.

Na poziv Ministarstva trgovine NR Kine, predstavnica Agencije za radio-difuziju je prisustvovala **Seminaru o radio-difuznom sistemu Narodne Republike Kine**, održanom u Pekingu, 07.-24.05.2008.g. Domaćin je bila CRTV (China Radio Television) koja je učesnicima predstavila radio-difuzni sistem u NR Kini, koji čine nacionalna televizija i radio kao i mnoštvo lokalnih državnih medija. Imajući u vidu državno uređenje u NR Kini, ne postoji zakonski osnov za otvaranje privatnih medija ali postoji partnerstvo privatnog i javnog sektora, naročito kod elektronskih medija koji emituju zabavni, sportski, kulturni, dječiji ili obrazovni program.

Kada je u pitanju zemaljski sistem za prenos i emitovanje radio-difuznih signala, posebno interesantna je bila prezentacija kojom je istaknuto da je NR Kina ispunila ITU standarde i digitalizovala zemaljsku prenosnu mrežu. Kako se seminar odvijao, uporedo sa finalnim pripremama za ljetnje olimpijske igre koje su se održale u Pekingu, organizator je predstavio sve platforme putem kojih je obezbijeđen signal za prenos i emitovanje ovog događaja.

Predstavnik Agencije za radio-difuziju je učestvovao na drugoj **konferenciji Sedmog okvirnog programa (FP7)** koju su u Beogradu (20.-21.02.2008.g.) organizovali Ministarstvo za telekomunikacije i informatičko društvo, Ministarstvo nauke Republike Srbije i Generalni direktorat za informaciono društvo i medije Evropske komisije, u saradnji sa Privrednom komorom Srbije i Beogradskom otvorenom školom. Događaj je bio posvećen informacionim i komunikacionim tehnologijama, sa ciljem upoznavanje učesnika sa Programom FP7, najvećim

programom Evropske Unije u oblasti istraživanja i razvoja i omogućavanje ustpostavljanja kontakata i razmjene mišljenja i iskustava, kao i razmatranje mogućnosti saradnje sa kompanijama iz država članica Evropske Unije na budućim projektima FP7, posebno onim koji se odnose na razvoj zemalja zapadnog Balkana.

Predstavnici Generalnog direktorata za informaciono društvo i medije Evropske komisije predstavili su pravila i uslove učešća u programu FP7, način pripreme, podnošenja predloga projekta, kao i proces implementacije uspješnih projekata iz ovog okvirnog programa.

Poseban dio konferencije bio je posvećen prezentaciji kompanija i univerziteta iz država članica EU i regiona u cilju sagledavanja zajedničkog interesa za saranju na projektima programa FP7.

U periodu od 12. do 14. marta 2008.godine u Londonu je održan je **Svjetski forum o IPTV-u**. Paralelno sa ovim skupom, organizovan je i sajam IPTV-a na kome su učestvovala najveće svjetske kompanije koje se bave različitim aspektima prenosa sadržaja putem internet protokola. U okviru samog foruma, organizovani su posebni skupovi posvećeni kablovskoj IP distribuciji audio i video sadržaja, internet televiziji, savremenim dostignućima u interaktivnom TV marketingu, mobilnoj televiziji, itd. Na ovom skupu su predstavljena inovativna dostignuća u proizvodnji IPTV opreme, planiranju mreža, proizvodnji i zaštiti audio i video sadržaja, kao i planovi najvećih nacionalnih telekomunikacionih operatera i emitera vezanih za ovaj segment radio-difuznog tržišta širom Evrope i svijeta. Učešće predstavnika Agencija za radio-difuziju na ovom skupu omogućilo je uspostavljanje kontakata sa predstavnicima vodećih konsultanskih kompanija i proizvođača digitalne opreme.

Pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Makedonije, održan je **Regionalni ekonomski forum za jugoistočnu Evropu**, Ohrid (20.-21. Novembar 2008.g.). Agencija za radio-difuziju je učestvovala na ovom skupu koji je organizovan na visokom nivou, uz učešće Direktorata za proširenje Evropske komisije. Okvirna tema Foruma 2008 bila je **"Konkurenti i partneri na putu u Evropsku Uniju"**, a u okviru ovog skupa održana su tri okrugla stola, posvećena sljedećim temama:

- 1) Uticaj kreditne krize na finansije i ekonomiju zemalja Jugoistočne Evrope,
- 2) Infrastruktura regiona (građevinska, putna, telekomunikaciona),
- 3) Energetska tržišta zemalja jugoistočne Evrope.

Na skupu je predstavljen Izveštaj o konkurentnosti regije pod nazivom **Kompetitivnost zemalja i regiona jugoistočne Evrope 2008.-2009**, koji pruža iscrpnu analizu trendova i detaljnu situaciju u državama JIE, naglašava mogućnosti za razvoj regiona i identifikuje višestruke prepreke za brži razvoj.

Predstavnici Agencije su učestvovali na **Simpozijumu o telekomunikacijama „Digitalna televizija i MPEG-4“, u organizaciji slovenačkog Društva za elektronske komunikacije i Agencije za poštu i elektronske komunikacije Republike Slovenije, održanom na Bledu, Slovenija** (21.-22. april 2008.). Skup je bio posvećen tehničkim aspektima procesa tranzicije sa analogne na digitalnu radio-difuziju, kao i odgovarajućim strategijama u zemljama regiona. Posebna pažnja bila je posvećena izboru MPEG-4 standarda kompresije, njegovim prednostima i eventualnim problemima koji mogu nastati prilikom izbora ovog sistema u procesu tranzicije sa analogne na digitalnu televiziju.

U skladu sa potrebom praćenja aktivnosti i učešća u koordinacionim aktivnostima u okviru Međunarodne unije za telekomunikacije (ITU), predstavnici Agencije za radio-difuziju su učestvovali na **Sastancima studijskih grupa SG 6 i JTG 5-6**, održanim u Ženevi, Švajcarska (25.05.-04.06.2008. godine). Ove grupe intenzivno rade na implementaciji zaključaka Svjetske konferencije o radiokomunikacijama iz 2007 god. (WRC-07) kao i na pripremi prve sesije pripremnog skupa za narednu svjetsku konferenciju (CPM11-1). U sklopu različitih podgrupa navedene radne grupe razmatrane su sljedeće teme: zemaljski radio-difuzni pristup; objedinjavanje radio-difuznih servisa i pristup i produkcija i kvalitet programa.

U organizaciji Hrvatske Agencije za telekomunikacije, u Dubrovniku, Hrvatska (17.-19. juna 2008.) održan je **Deveti seminar Radne grupe 4 CEPT-ovog Komitete za elektronske komunikacije (ECC TG4)**. Ovoj grupi je Evropska komisija povjerila mandat da nastavi studije vezane za digitalnu dividendu, tehnička istraživanja i definisanje uslova harmonizacije podopsega 790 – 862 MHz u okviru UHF opsega za korišćenje od strane mobilnih servisa. Digitalna dividenda kao aktuelna tema kojom se bavi TG4 grupa u neposrednoj je vezi sa odlukom Svjetske konferencije o radiokomunikacijama WRC-07, prema kojoj je u Tabeli alokacija člana 5 međunarodnog Pravilnika o radio-komunikacijama kojim se reguliše upotreba radio-frekvencijskog spektra dio

opsega 790-862 MHz na primarnoj osnovi dodijeljen osim radio-difuznim i fiksnim servisima takođe i mobilnim servisima. Za očekivati je da će sve države Evrope direktno ili indirektno, prije ili kasnije biti akteri re-planiranja i pregovora, s obzirom da administracije koje se opredijele za upotrebu dijela frekvencijskog spektra 790 – 862 MHz za mobilne servise neće više biti u mogućnosti da pomenuti dio spektra koriste za radio-difuzne servise. To će dalje dovesti do nastojanja tih administracija da izvrše izmjene planova za radio-difuzne servise tako da u GE06 sporazum upisuju nove zahtjeve čije će frekvencije biti u okviru dijela spektra frekvencija od 470 – 790 MHz. Prethodno će dodatno opteretiti GE06 sporazum i dovesti do toga da one administracije koje se nisu opredijelile da dio spektra 790 – 862 MHz koriste za mobilne servise u budućnosti imaju još više smanjene mogućnosti upisivanja novih zahtjeva u Plan, uzimajući u obzir već postojeći stepen iskorišćenosti frekvencijskog spektra.

Predstavnici Agencije za radio-difuziju učestvovali su na **Seminaru „Tranzicija sa analogne na digitalnu radio-difuziju“**, koji je u organizaciji Međunarodne unije za telekomunikacije održan u Bukureštu, Rumunija (01.-05.09.2008.g.). U fokusu rada bile su sljedeće teme: Uloga ITU-a u oblasti digitalne radio-difuzije, mogućnosti za prelazak sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme, kreiranje nacionalnih strategija za digitalnu radio-difuziju, Akcioni planovi za digitalnu televiziju kao i analiza praktičnih primjera.

Bijenalni seminar Biroa za radio-komunikacije Međunarodne unije za telekomunikacije (ITU-R), Ženeva, Švajcarska (07. -13.12.2008.g.), omogućio je predstavnicima Agencije za radio-difuziju da se upoznaju sa procedurama predviđenim Pravilnikom o radiokomunikacijama (Radio Regulations – RR) u dijelu vezanom za korišćenja radio-frekvencijskog spektra i satelitskih orbita. Seminar je obuhvatio različite aspekte međunarodnog menadžmenta upotrebe frekvencijskog spektra za zemaljske i satelitske sisteme uključujući i aktivnosti ITU-R studijskih grupa, a posebna pažnja je posvećena odlukama prethodne Svjetske konferencije o radiokomunikacijama (WRC-07).

U okviru seminara održana su predavanja i radionice koje su omogućile učesnicima da steknu praktična iskustva sa ITU procedurama prijave frekvencija, a takođe i iskustva po pitanju korišćenja softvera i elektronskih publikacija Biroa za radio-komunikacije, dostupnih administracijama država članica ITU-a i institucijama članicama ITU-R sektora.

V. RADIO-DIFUZNA PRETPLATA

Agencija za radio-difuziju je krajem juna 2008.g. potpisala ugovor sa EPCG o naplati radio-difuzne pretplate. U cilju što uspješnije implementacije novog modela naplate radio-difuzne pretplate Agencija za radio-difuziju je preuzela niz aktivnosti:

1. Uspostavljena je besplatna telefonska linija 0800 81 800, otvoren poseban e-mail nalog pretplata@ardcg.org posredstvom kojih su zainteresovana lica mogla da se informišu o obavezi plaćanja i uslovima za oslobađanje od plaćanja radio-difuzne pretplate. Za obavljanje poslova davanja informacija posredstvom besplatne telefonske linije, elektronske pošte kao i prijema stranaka svakog radnog dana od 10 do 14 časova te prijem i evidentiranje zahtjeva za oslobađanje od plaćanja pretplate u drugoj polovini 2008. godine privremeno su bila angažovana tri nova službenika.
2. Na veb sajtu Agencije www.ardcg.org je instalirana posebna stranica koja je sadržala sve neophodne informacije u vezi sa naplatom radio-difuzne pretplate.
3. U okviru medijske kampanje izrađeni su radijski i televizijski spotovi, telopi i drugi vidovi informisanja građana kako po pitanjima u vezi sa oslobađanjem od plaćanja radio-difuzne pretplate tako i promotivni materijali kojima se motivišu građani na plaćanje radio-difuzne pretplate.
4. Agencija je obezbijedila podršku od strane javnih i komercijalnih emitera, koji su besplatno emitovali promotivni materijali tokom trajanja programa, a posebno u periodu kada je najveća gledanost odnosno slušanost tih programa.
5. Započet je projekat izrade i dizajniranja sopstvene elektronske baze podataka obveznika plaćanja radio-difuzne pretplate, kroz postupak upoređivanja i korišćenjenja podataka iz baza relevantnih državnih institucija.

6. Shodno odredbama Zakona o radio-difuziji, od početka jula, Agencija je stvorila uslove za ostvarivanje prava obveznika na oslobađanje od plaćanja radio-difuzne pretplate (čl. 74 i 78. Zakona o radio-difuziji).

Postupak oslobađanja od plaćanja radio-difuzne pretplate

Uz junske račune za električnu energiju, početkom jula 2008.g., dostavljeni su i računi za radio-difuznu pretplatu i to vlasnicima brojala:

- u kategoriji domaćinstava: **271.452**
- u kategoriji pravnih lica: **20.661.**

Prije slanja prvih računa, na osnovu podataka iz ranijeg perioda, među vlasnicima brojala Agencija je prepoznala i oslobodila određeni broj domaćinstava i pravnih lica koja su ranije bila oslobođena od obaveze plaćanja pretplate i to:

- **2.427** - domaćinstava čiji je član osoba za invaliditetom;
- **354** - ustanove za brigu o djeci, škole, bolnice i domovi zdravlja, domovi za stara lica, domovi penzionera, invalidske organizacije ili njihove radionice.

U zakonom propisanom postupku oslobađanja od plaćanja radio-difuzne pretplate, **podnešeno je preko 12.000 zahtjeva**. Nakon utvrđivanja osnovanosti podnešenih zahtjeva u periodu jul-decembar 2008.g, **oslobođeno je:**

- **u kategoriji domaćinstava:**

- **2.229** – domaćinstava čiji je član osoba sa invaliditetom
- **4.400** – domaćinstava koja nemaju radio ili TV prijemnik
- **3.683** – domaćinstva koja imaju više brojala na istoj adresi
- **12** – domaćinstava koja nemaju tehničkih uslova za prijem radio ili TV programa.

- **u kategoriji pravnih lica:**

- **19** – ustanova za brigu o djeci, škola, bolnica, domova zdravlja, domova za stara lica, domova penzionera, invalidskih organizacija ili njihovih radionica
- **1.563** – pravnih lica jer ne posjeduju radio ili TV prijemnik u poslovnom objektu
- **178** – pravnih lica jer imaju više brojala na istoj adresi.

Saglasno navedenom, u periodu jul – decembar, u bazi obveznika radio-difuzne pretplate ukupno je oslobođeno od plaćanja pretplate:

- **12.745 vlasnika brojala u kategoriji DOMAĆINSTVA**
- **2.113 vlasnika brojala u kategoriji PRAVNA LICA.**

VI. RASPODJELA SREDSTAVA IZ FONDOVA AGENCIJE

Saglasno Zakonu o radio-difuziji, Agencija za radio-difuziju Crne Gore vodi Fond za pomoć lokalnim javnim i Fond za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima. U ova dva fonda prikupljaju se sredstva po osnovu radio-difuzne pretplate⁴, koja iznosi 3,5 € i takse za korišćenje radijskih prijemnika⁵, koja iznosi 6 €.

Juna 2003. godine, Savjet Agencije donio je Odluku o postupku naplate i visini takse za korišćenje radijskih prijemnika u motornim vozilima u iznosu od 6 €. Agencija je počela da naplaćuje taksu za radijske prijemnike u motornim vozilima od 01.09.2003. godine.

Februara 2004.g. Savjet Agencije za radio-difuziju je donio Odluku o visini radio-difuzne pretplate u Republici Crnoj Gori u iznosu od 3,5 €. Počev od aprila 2004.g., naplata pretplate vršena je posredstvom "Crnogorskog Telekom" a.d. sa kojim je Agencija zaključila Ugovor o naplati. Po ovom osnovu, "Crnogorski Telekom" a.d. je naplaćivao proviziju u iznosu od 0,21€ (6%) po telefonskom računu u okviru kojeg je naplaćena radio-difuzna pretplata.

Intenzivni pregovori sa ovim preduzećam, da se iznađe način da nastave sa istim modelom do izbora novog partnera Agencije, nijesu pozitivno riješeni. Početkom avgusta 2007.g. postalo je izvjesno da se sa "Crnogorskim Telekomom" neće postići dogovor, tako da je prestalo da ubira naplatu u septembru 2007. godine. S obzirom da je Zakonom predviđeno da naplatu radio-difuzne pretplate vrši Agencija zaključivanjem ugovora sa drugim pravnim licem nakon sprovedenog javnog tendera, Agencija je 29.08.2007.g. i 08.10.2007.g. objavila dva javna poziva za otvoreni postupak javne nabavke za izbor najpovoljnijeg ponuđača za pružanje usluge naplate radio-difuzne pretplate. Oba javna poziva su poništena jer nije dostavljena nijedna ponuda. Na inicijativu Agencije za radio-difuziju, Vlada Crne Gore je sredinom novembra 2007. godine preporučila Odboru direktora "Elektroprivrede Crne Gore" a.d. da razmotri uslove i definiše ugovor o naplati radio-difuzne pretplate sa Agencijom za radio-difuziju. Kašnjenje zaključenja pregovora između Agencije i "Elektroprivrede Crne Gore" u velikoj mjeri je uticalo na funkcionisanje RTCG, na njenu srednjoročnu održivost kao i započetu transformaciju.

Nakon desetomjesečnog prekida u naplati radio-difuzne pretplate, Agencija za radio-difuziju je krajem juna 2008.g. potpisala jednogodišnji ugovor sa "Elektroprivredom Crne Gore" (EPCG) o naplati radio-difuzne pretplate u iznosu od 3,5 €. Po ovom osnovu, EPCG je naplaćivala proviziju tj. cijenu usluge naplate radio-difuzne pretplate koja se sastojala iz dva dijela i to:

- fiksnog iznosa od 0,07 € (bez PDV) koji obuhvataju troškove obračuna, štampanja i distribucije računa za radio-difuznu pretplatu;
- varijabilnog iznosa koji obuhvata troškove naplate računa za radio-difuznu pretplatu i to:
 - u visini od 0,20€ (bez PDV), po naplaćenom računu na šalterima EPCG – FC Snabdijevanje;
 - u visini od 0,20€ (bez PDV), po naplaćenom računu ukoliko EPCG ne postigne drugačiji sporazum sa Poštom Crne Gore d.o.o. i poslovnim bankama.

Saglasno Zakonu, sredstva po osnovu radio-difuzne pretplate i takse za korišćenje radijskih prijemnika raspodjeljuju se na nacionalne javne radio-difuzne servise (75%), Fond Agencije za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima (10%), Fond Agencije za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima (10%) i Agenciji (5%).

4 Svako domaćinstvo i pravno lice koje ima sjedište na teritoriji Republike, gdje su obezbijedeni tehnički uslovi za prijem bar jednog radio ili televizijskog programa, koje posjeduje radio-difuzni prijemnik, obavezno je da mjesečno plaća **radio-difuznu pretplatu**. Sredstva od radio-difuzne pretplate koja ostvari Agencija pripadaju: 75% republičkim javnim radio-difuznim servisima (radio i televizija); 10% fondu Agencije za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima (radio i televizija); 10% fondu Agencije za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima (radio i televizija); 5% Agenciji. Čl. 74 i 75 Zakona o radio-difuziji.

5 Svaki vlasnik prevoznog sredstva u Republici koji ima ugrađen radijski prijemnik obavezan je da prilikom registracije prevoznog sredstva plati **taksu za korišćenje radijskih prijemnika**. Plaćanje takse je uslov za registraciju prevoznog sredstva. Ova Taksa uplaćuje se na žiro račun Agencije i pripada: 75% republičkom javnom radio-difuznom servisu (radio); 10% fondu Agencije za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima (radio); 10% fondu Agencije za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima (radio); 5% Agenciji. Čl. 76 Zakona o radio-difuziji.

Agencija za radio-difuziju

Radio - difuzna pretplata - U periodu od 01.01. - 31.12.2008. godine Agencija za radio-difuziju prikupila je, posredstvom „Crnogorskog Telekom“, sredstva od radio-difuzne pretplate u iznosu od **171,834.54 €**.

U skladu sa Zakonom, ova sredstva su opredijeljena sljedećim korisnicima:

- JP "Radio Televizija Crne Gore".....	117,607.14 €;
- Fond za pomoć lokalnim javnim emiterima	15,680.96 €;
- Fond za pomoć komercijalnim emiterima	15,680.96 €;
- Agencija za radio difuziju	7,840.13 €.

Na ime usluga naplate radio-difuzne pretplate, preduzeću "Crnogorski Telekom" a.d. zajedno sa ostalim troškovima je u navedenom periodu plaćeno 15,025.05 €.

U periodu od 01.07. - 31.12.2008. godine Agencija za radio-difuziju prikupila je, posredstvom EPCG, sredstva od radio-difuzne pretplate u iznosu od **1,708,440.38 €**.

U skladu sa Zakonom, ova sredstva su opredijeljena sljedećim korisnicima:

- JP "Radio Televizija Crne Gore".....	1,102,187.04 €;
- Fond za pomoć lokalnim javnim emiterima	146,958.28 €;
- Fond za pomoć komercijalnim emiterima	146,958.28 €;
- Agencija za radio difuziju	73,479.09 €.

Na ime naknade za usluge naplate radio-difuzne pretplate (fiksna i varijabilna provizija), „Elektroprivredi Crne Gore" d.o.o. je u navedenom periodu plaćeno 236,418.87 €, dok je za ostale troškove vezane za realizaciju novog modela izdvojeno 2,438.83 €.

Taksa za radijske prijemnike u motornim vozilima - U periodu od 01.01. - 31.12.2008.godine Agencija za radio-difuziju prikupila je sredstva od takse za radijske prijemnike u motornim vozilima u iznosu od **732,982.09 €**.

U skladu sa Zakonom, ova sredstva su opredijeljena sljedećim korisnicima:

- JP "Radio Televizija Crne Gore" (radio).....	549,736.61 €;
- Fond za pomoć lokalnim javnim emiterima (radio).....	73,298.22 €;
- Fond za pomoć komercijalnim emiterima (radio).....	73,298.22 €;
- Agencija za radio difuziju	36,649.04 €.

Fond za pomoć komercijalnim javnim radio-difuznim servisima - Agencija za radio-difuziju je u toku 2008. godine sprovela dva od ukupno jedanaest do sada realizovanih javnih konkursa za raspodjelu sredstava iz Fonda za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima. Raspodjela sredstava vršena je po osnovu dva kriterijuma: zona servisa i sopstvena produkcija.

Saglasno navedenom, u naredne dvije tabele dat je pregled dodijeljenih sredstava iz ovog Fonda pojedinim komercijalnim radio i TV emiterima (Tabele 5 i 6):

radio emiter	2003. – 2008. (€)	2008. (€)
Radio 083	10,448.14	221.84
Radio Adriatic	25,322.10	8,125.38
Radio Antena M	185,321.93	39,306.11
Radio Atlas	26,707.45	3,102.07
Radio Boom	34,627.06	5,995.63
Radio Borkis	8,155.56	162.16
Radio Bussola	2,073.56	-
Radio City	21,906.25	3,577.29
Radio Cool	21,019.74	4,077.86
Radio Corona	43,423.56	3,755.43
Radio D	32,799.15	1,540.08
Radio D plus	42,384.42	2,467.59
Radio Delfin	27,378.49	839.62
Radio DRS	5,911.72	1,448.26
Radio Elita	51,179.70	13,929.36
Radio Elmag	72,505.25	9,730.62
Radio F	2,496.75	-

Agencija za radio-difuziju

Radio Fokus	20,776.09	-
Radio Free Montenegro	10,631.96	-
Radio Glas Plava	10,791.52	736.03
Radio Gorica	13,817.43	162.16
Radio Gusinje	3,170.26	162.16
Radio Harizma	3,106.83	-
Radio Jupok	19,036.70	221.84
Radio Kom	2,069.14	-
Radio Luna	1,432.23	-
Radio M	2,244.84	-
Radio Max	215.35	-
Radio Mir	20,959.16	162.16
Radio Mojkovac	14,533.09	636.22
Radio Montena	42,727.99	2,828.59
Radio More	9,322.46	520.25
Radio Ozon	32,141.77	7,813.87
Radio Panorama	36,230.72	5,895.61
Radio Plus	7,334.35	1,408.51
Radio Ponta	2,768.13	-
Radio Skadar Lake	5,329.61	-
Radio Skala	51,933.87	10,955.24
Radio Svetigora	137,642.44	37,867.00
Radio Trojka		
Radio Vizija	3,024.77	-
Radio Z	10,403.57	162.16
Radio Zeta	24,579.27	11,805.38
	1,099,884.38	179,616.48

Tabela 5: Pregled dodijeljenih sredstava pojedinim emiterima radio stanica iz Fonda Agencije za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima

tv emiter	2003. – 2008.(€)	2008.(€)
TV Apr	53,779.08	8,018.33
TV Atv	94,052.33	8,215.50
TV Boin	36,888.21	5,036.29
TV Sun Sun	49,893.84	21,502.49
TV Ehoo	30,064.44	2,673.85
TV Elmag	142,094.81	16,984.35
TV Glas Plava	32,655.84	5,133.77
TV In	252,882.25	22,879.56
TV Luna	1,185.01	-
TV MBC	263,108.78	33,822.52
TV Montena	160,705.32	24,665.87
TV Orion	8,412.05	-
TV Panorama	63,539.27	10,172.20
TV Pink M	117,427.61	7,114.73
TV Teuta	114,024.84	16,620.47
Tv Vijesti	10,079.57	10,079.57
Ukupno	1,430,793.25	192,919.50

Tabela 6: Pregled dodijeljenih sredstava pojedinim emiterima TV stanica iz Fonda Agencije za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima

Fond za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima - Odlukom Savjeta Agencije o kriterijumima za raspodjelu sredstava iz Fonda za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima ("Sl.list RCG", br. 32/04), predviđeno je da se raspodjela sredstava vrši po osnovu zone pokrivanja i obima sopstvene produkcije i, prije svega, stepena transformacije lokalnog medija u lokalni javni radio-difuzni servis. U skladu sa navedenom Odlukom, sredstva od radio-difuzne pretplate i takse za radijske prijemnike, opredijeljena su sljedećim lokalnim javnim emiterima (Tabela 7):

lokalni radio-difuzni servis	2003. - 2008.	2008.
Radio Andrijevica	52,762.47	11.772.78
Radio Bar	243,307.80	38,287.33
Radio Berane	220,945.18	34,440.83
Radio Bijelo Polje	291,345.38	46,219.58
Radio Budva	72,006.56	19,609.81
Radio Cetinje	135,040.46	21,601.67
Radio Danilovgrad	125,220.71	20,085.09
Radio Herceg Novi	205,196.63	32,866.29
Radio Kotor	157,359.44	25,057.94
Radio Pljevlja	217,639.03	35,012.10
Radio Rožaje	160,878.34	24,861.31
Radio Tivat	109,903.92	17,845.62
Radio Ulcinj	147,442.64	24,211.85
RTV Nikšić	404,288.58	65,570.51
TV Budva	82,374.22	16,017.87
ULES	83,451.62	21,539.40
Ukupno	2,709,162.98	455,000.00

Tabela 7: Pregled opredjeljenih sredstava pojedinim lokalnim emiterima iz Fonda Agencije za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima

Opredijeljena sredstva u toku izvještajnog perioda nijesu uplaćivana lokalnom javnom radio-difuznom servisu Radio Ulcinj, koji nije završio proces transformacije saglasno Zakonu o medijima i Zakonu o radio-difuziji.

Zbog značaja za koordinaciju i predstavljanje interesa ovih medija, na njihovu inicijativu i u 2008. godini je nastavljeno izdvajanje sredstava za njihovo udruženje (ULES). Saglasno tome, sredstva u visini od 5% dodijeljenih sredstava svakom pojedinom lokalnom emiteru usmjeravaju se za ULES.

VII. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA AGENCIJE ZA RADIO-DIFUZIJU U 2008. GODINI

Finansiranje Agencije za radio-difuziju je jedan od najvažnijih segmenta ostvarivanja funkcija i zadataka koje su u njenoj nadležnosti. Utvrđenim sistemom finansiranja obezbeđuje se funkcionalna i finansijska nezavisnost kako od državnih organa, tako i od radio-difuznih servisa i operatora. Aktivnosti koje je Agencija sprovedila u poslovanju tokom 2008. godine dale su pozitivne finansijske rezultate.

Agencija je ostvarila **ukupan prihod** u iznosu od **1,015,837.76 €**, **rashodi** su iznosili **860,089.33 €**, što znači da je ostvarena pozitivna razlika u iznosu od 155,748.43 €. Višak prihoda nad rashodima Agencija je iskoristila za investiciona ulaganja koja su predviđena finansijskim planom, kako bi se stvorili uslovi za obavljanje nadležnosti Agencije. Kupljena je imovina u vrijednosti od 43,744.12 € (3 automobila, kancelarijska oprema, računarska oprema, softver za zarade).

Zakon o radio-difuziji utvrđuje vrste naknada za finansiranje Agencije i način njihovog raspolaganja. U skladu sa pravilima koja donosi, Agencija utvrđuje godišnje naknade koje plaćaju komercijani radio-difuzni servisi i operatori i koje su ujedno i najvažniji izvor finansiranja. Naknade se utvrđuju u cilju pokrivanja procijenjenih troškova Agencije tokom svake finansijske godine. Pored ovih, sredstva za svoje poslovanje Agencija je obezbjeđivala i iz dijela radio-difuzne pretplate, dijela takse za korišćenje radijskih prijemnika u motornim vozilima, dijela prihoda preduzeća za prenos i emitovanje radio-difuznih signala i drugih izvora.

U izvještajnom periodu Agencija je uspjela da obezbijedi efikasno funkcionisanje i ostvarivanje planiranih ciljeva kroz efikasno i racionalno trošenje javnog novca, tako da su ostvareni prihodi su bili veći, a ostvareni rashodi manji od planiranih. Ovakav rezultat ostvaren je zahvaljujući i stalnoj internoj kontroli, mjesečnoj analizi prihoda i rashoda i praćenja likvidnosti poslovanja.

januar - decembar 2008. godine

Vrste prihoda	Plan	Ostvareno	Index
Prihodi od taksi za radio prijemnike	30,000.00	36,649.04	122.16
Prihodi od naknada za dozvole za emitovanje	539,023.00	577,036.25	107.05
Prihodi od radio-difuzne pretplate	168,000.00	93,709.85	55.78
Ostali prihodi	30,000.00	59,759.02	199.20
Prihodi od KDS/MMDS/IPTV/DTH	390,500.00	210,579.20	53.93
Prihodi od zateznih kamata	-	10,689.18	-
Kamata na finansijske plasmane	-	22,273.64	-
Prihodi od registracije emitera	-	5,068.40	-
Pozitivne kursne razlike	-	73.18	-
Vrste rashoda	Plan	Ostvareno	Index
Bruto zarade zaposlenih	425,640.00	454,154.57	106.7
Ostala lična primanja i naknade	53,220.00	54,783.93	102.9
Bruto naknade članova Savjeta	40,392.00	50,714.01	125.6
Službena putovanja i članarine međ. Org.	87,200.00	44,745.77	51.3
Rashodi za materijal i usluge	143,100.00	117,834.42	82.3
Trošak održavanja osnovnih sredstava	19,800.00	17,815.67	90.0
Ostala poslovna terećenja	111,400.00	36,152.55	32.5
Humanitarne pomoći i sponzorstva	-	32,699.40	-
Subvencije kamate	50,000.00	7,819.65	15.6
Amortizacija	45,000.00	40,555.49	90.1
Finansijski trošak	-	2,813.87	-
Rezerva	48,787.00	-	-

Detaljnije informacije o rezultatima finansijskog poslovanja Agencija za radio-difuziju u 2008.g. može se naći u **IZVJEŠTAJU O FINANSIJSKOM POSLOVANJU ZA 2008. GODINU**, dostupnom na veb sajtu www.ardcg.org.

Agencija za radio-difuziju

Bilans stanja na dan 31.12.2008. god.

red. br.	pozicija	tekuća godina	prethodna godina
AKTIVA			
	Stalna imovina	180,609	178,028
1.	Nematerijalna imovina	47,506	53,939
2.	Nekretnine, postrojenja i oprema	133,103	124,089
3.	Stalna imovina namijenjena prodaji	-	-
4.	Dugoročna potraživanja	-	-
5.	Dugoročni finansijski plasmani	-	-
6.	Odloženi porezi	-	-
	Obrtna imovina	1,953,108	2,140,802
7.	Zalihe	-	-
8.	Potraživanja od kupaca	243,991	260,898
9.	Kratkoročni finansijski plasmani	501,104	-
10.	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	1,208,013	1,879,904
11.	Unaprijed plaćeni troškovi	-	-
12.	Obračunati nenaplaćeni prihodi	-	-
13.	Ostala obrtna imovina	-	-
	Ukupna aktiva	2,133,717	2,318,830
PASIVA			
	Kapital i rezerve	1,658,169	1,502,421
14.	Upisani kapital	563,626	563,626
15.	Revalorizaciona rezerva	-	-
16.	Ostale rezerve	-	-
17.	Neraspoređeni dobitak/gubitak	1,094,543	938,795
	Dugoročne obaveze	12,746	17,209
18.	Dugoročne obaveze	-	-
19.	Odloženi porezi	-	-
20.	Dugoročne rezervisanja	-	-
21.	Ostale dugoročne obaveze	-	-
22.	Odloženi prihodi	12,746	17,209
	Kratkoročne obaveze	462,802	799,200
23.	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	462,802	799,200
24.	Kratkoročne finansijske obaveze	-	-
25.	Tekući dio dugoročnih kredita	-	-
26.	Obaveze za poreze	-	-
27.	Kratkoročna rezervisanja	-	-
28.	Obračunate obaveze	-	-
	Ukupna pasiva	2,133,717	2,318,830

Bilans novčanih tokova u periodu od 01.01. do 31.12.2008. god.

pozicija	tekuća godina	prethodna godina
Gotovinski tokovi iz operativnih aktivnosti	-	-
Gotovinska primanja od poslovne aktivnosti	657,565	1,199,088
Gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenima	(808,314)	719,488
<i>Gotovina generisana iz poslovnih aktivnosti</i>	<i>(150,549)</i>	<i>479,600</i>
Odlivi gotovine na ime plaćene kamate	(10,634)	(8,599)
Odlivi gotovine na ime plaćenog poreza na dobit	-	-
Odlivi gotovine na ime isplaćenih dividendi	-	-
Neto gotovina iz operativnih aktivnosti	(161,183)	471,001
Gotovinski tokovi iz aktivnosti investiranja	-	-
Prilivi od prodaje postrojenja i opreme	-	-
Prilivi od prodaje dugoročnih ulaganja	-	-
Prilivi od primljene kamate	33,036	12,843
Prilivi od primljenih dividendi	-	-
Odliv po osnovu kupovine imovine, postrojenja i opreme	(47,744)	(18,371)
Odliv po osnovu kupovine imovine u svrhu investiranja	-	-
Odlivi po osnovu ostalih investiranja	(500,000)	-
Troškovi razvoja	-	-
Neto gotovina iz aktivnosti investiranja	(510,708)	(5,529)
Gotovinski tokovi iz aktivnosti finansiranja	-	-
priliv od emitovanja akcijskog kapitala	-	-
Prilivi od dugoročnog uzajmljivanja	-	-
Odlivi na ime ponovne kupovine sopstvenih akcija	-	-
Odlivi po osnovu povraćaja pozajmljenih sredstava	-	-
Odlivi po osnovu obaveza za finansijski lizing	-	-
Odlivi po osnovu troškova transakcija	-	-
Prilivi od donacija	-	-
Neto gotovina od aktivnosti finansiranja	-	-
Neto povećanje gotovine i gotovinskih ekvivalenata	(671,891)	465,472
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku peroda	1,879,904	1,414,432
Efeti kursnih razlika na kraju perioda	-	-
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda	1,208,013	1,879,904